

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง

การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เหมาะสมในการบริหารจัดการ
กองทุนชุมชนในเขตพื้นที่โครงการหลวง

A Study on Suitable form People's Participation in Management of
Community Fund in Royal Project Areas

โดย

อารีย์ เชื้อเมืองพาน

มนตรี สิงหะวาระ

เริงชัย ต้นสุชาติ

วิชัย ต้นวัฒนากุล

อำภา วรรณพฤกษ์

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมูลนิธิโครงการหลวง

เมษายน 2547

คำนำ

รายงานการวิจัยฉบับนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เหมาะสมในการบริหารจัดการกองทุนชุมชนในเขตพื้นที่โครงการหลวง ซึ่งได้ศึกษาถึงรูปแบบและวิธีการบริหารจัดการกองทุนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนในเขตพื้นที่โครงการหลวง โดยรายงานได้แบ่งออกเป็น 4 บท โดยที่บทแรกเป็นบทนำที่อธิบายถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของโครงการ เป้าหมายของโครงการ สถานที่ทำการวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ บทที่สองอธิบายถึง ระเบียบวิธีวิจัย งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทที่ 3 อธิบายถึงผลการศึกษา อันประกอบด้วย สภาพทั่วไปของกองทุนประเภทต่าง ๆ ในหมู่บ้านบวกจันทร์และหมู่บ้านแม่หลอด บทสุดท้ายเป็นบทสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านบวกจันทร์และบ้านแม่หลอดและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาคั้งนี้และที่สืมเสียไม่ได้คือมูลนิธิโครงการหลวงคณะผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณการวิจัยคั้งนี้ จนทำให้มีงานวิจัยขึ้นมา

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมกองทุนต่างๆให้เกิดความเข้มแข็ง และมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามงานวิจัยคั้งนี้อาจมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง คั้งนั้น คณะผู้วิจัยขอน้อมรับความบกพร่องและข้อผิดพลาดนั้น และจะพยายามแก้ไขในโอกาสต่อไป

คณะผู้วิจัย

เมษายน 2547

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	3
1.3 เป้าหมายของโครงการ	3
1.4 สถานที่ทำการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4

บทที่ 2 ระเบียบวิธีการศึกษา

2.1 ระเบียบวิธีวิจัย	5
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7

บทที่ 3 ผลการศึกษา

3.1 สภาพทั่วไปของกองทุนประเภทต่าง ๆ ในหมู่บ้านบวกจันและหมู่บ้านแม่หลอด	8
3.2 การเชื่อมโยงของกองทุนประเภทต่าง ๆ ในหมู่บ้านบวกจันและหมู่บ้านแม่หลอด	23

บทที่ 4 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา	39
ข้อเสนอแนะ	40

เอกสารอ้างอิง

42

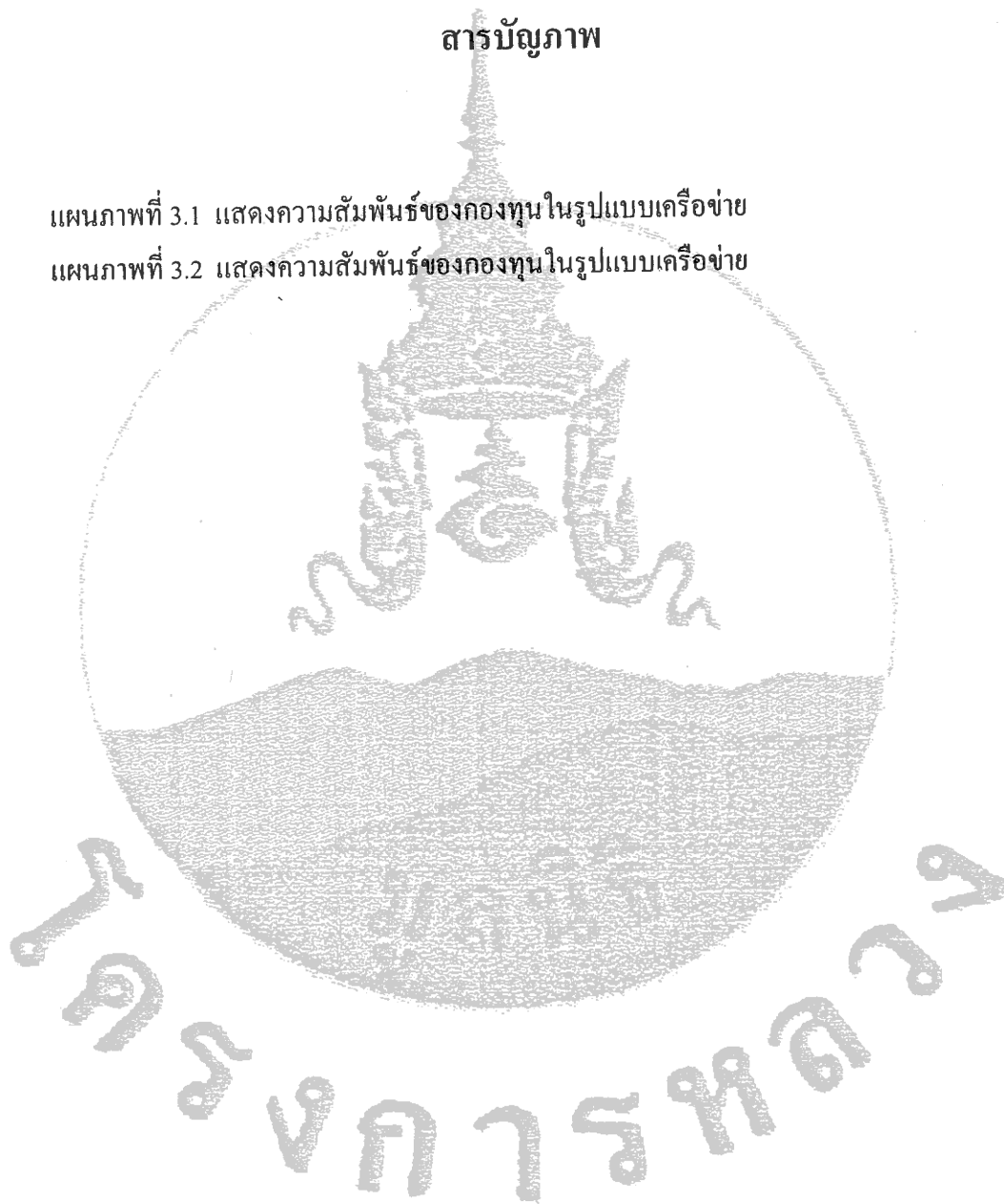
สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 แผนปฏิบัติงานในโครงการ	6
ตารางที่ 3.1 ลักษณะทั่วไปของกองทุนประเภทต่าง ๆ ในหมู่บ้านบวกจัน	28
ตารางที่ 3.2 ลักษณะทั่วไปของกองทุนประเภทต่าง ๆ ในหมู่บ้านแม่หลอด	32
ตารางที่ 3.3 ขนาดของกองทุนในหมู่บ้านบวกจัน	36
ตารางที่ 3.4 ขนาดของกองทุนในหมู่บ้านแม่หลอด	37
ตารางที่ 3.5 เปรียบเทียบขนาดของกองทุนในหมู่บ้านบวกจันและหมู่บ้านแม่หลอด จำแนกตามวัตถุประสงค์ของกองทุน	38

โครงการหลวง

สารบัญภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 3.1 แสดงความสัมพันธ์ของกองทุนในรูปแบบเครือข่าย	24
แผนภาพที่ 3.2 แสดงความสัมพันธ์ของกองทุนในรูปแบบเครือข่าย	26

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัย เพื่อให้เห็นรูปแบบการบริหารจัดการและการพัฒนาของกองทุนต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้จึงประยุกต์ใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) จากคนในชุมชน โดยการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่น ข้อมูลทุติยภูมิ การสัมภาษณ์กับผู้จัดการกองทุนและจัดสัมมนาเรียนรู้รูปแบบร่วมกัน

จำนวนเงินในหมู่บ้านบวกันมีทั้งสิ้น 1,674,000 บาท จำแนกได้เป็นกองทุนประเภทการกู้ยืม 1,580,000 บาท (94.4%) กองทุนประเภทสวัสดิการ 94,000 บาท (5.6%) และเงินกองทุนในหมู่บ้านแม่หลอดมีทั้งสิ้น 1,448,000 บาท จำแนกได้เป็นกองทุนประเภทการกู้ยืม 1,445,000 บาท (99.7 %) และกองทุนประเภทสวัสดิการ 3,000 บาท (0.3 %)

กองทุนประเภทการกู้ยืมทั้งในหมู่บ้านบวกันมีลักษณะการเชื่อมโยงกันภายในหมู่บ้าน เนื่องจากผู้บริหารกองทุนและกรรมการเป็นบุคคลกลุ่มเดียวกัน ทำให้นโยบายและกฎระเบียบของกองทุนเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เช่น อัตราดอกเบี้ย เกณฑ์การปล่อยสินเชื่อ เป็นต้น ซึ่งในหมู่บ้านแม่หลอดมีลักษณะการเชื่อมโยงเช่นเดียวกันกับหมู่บ้านบวกัน นอกจากนี้ขนาดของกองทุนเพื่อการกู้ยืมในหมู่บ้านทั้งสองมีขนาดเฉลี่ยใหญ่เกินกว่าร้อยละ 95 เมื่อเทียบกับกองทุนประเภทสวัสดิการและกองทุนเพื่อการกู้ยืมมีลักษณะของการเชื่อมโยงกันมากกว่ากองทุนประเภทสวัสดิการ

แหล่งเงินทุนของกองทุนประเภทการกู้ยืมส่วนมากแล้วมีมาจากหน่วยงานรัฐบาลเป็นสำคัญ ในขณะที่กองทุนประเภทสวัสดิการมีที่มาของแหล่งเงินทุนทั้งจากหน่วยงานภายนอกและจากความริเริ่มของคนในหมู่บ้าน กองทุนในหมู่บ้านบวกันมีการพัฒนากองทุนประเภทสวัสดิการที่เกิดจากคนในหมู่บ้านเองทั้งทางด้านขนาดและจำนวนของกองทุนมากกว่าในหมู่บ้านแม่หลอด ทำให้เห็นถึงระดับของการพึ่งพาตนเองได้ในระดับที่สูงกว่า

ปัญหาที่สำคัญของกองทุนทั้งสองหมู่บ้านมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ 1) การผิมนัดชำระหนี้ เนื่องจากผลตอบแทนจากการลงทุนมีไม่เพียงพอ 2) เงินทุนไม่เพียงพอต่อความต้องการ 3) ความขัดแย้งภายในของคณะกรรมการ 4) ความซื่อสัตย์ จริยธรรมของผู้บริหาร 5) ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน 6) ความไม่เพียงพอของอุปกรณ์สำนักงาน

ABSTRACT

The aim of this research is to study the patterns of management and development of two communities' funds. Participatory action research method was applied in this study by collecting data from various sources including secondary source and interviewing with fund managers and organizing a seminars on learning – together patterns.

Total fund in Buak Chan Village was worth 1,674,000 baht . It can be divided into loaning purpose 1,580,000 baht (94.4%) a fund for welfare fund 94,000 baht (5.6%) . Total fund in Mae Lod Village was (worth) 1,448,000 baht and can be divided into that for loaning purpose 1,445,000 baht (99.7%) and that for welfare purpose 3,000 baht (0.3%)

Management team and fund committee of Buak Chan are the same group of people . So policy and regulation of using the fund eg. Interest rates, criterio for leaning , are in the same direction . Mae Lod also had a similar situation . It is nabable that funds for loaning purpose of both villager are ragely were higher than 95% compared to those for welfare purpose. Funds for loaning purpose were managed in a similar direction than those for welfare purpose

Major soucces for income of fund for loaning purpose were from government while those for welfare purpose were from private sectors as well as from (within) the initiation of the villagers. In Buak Chan Village , welfare funds which has been developed by the villagers was larger than that of Mae Lod village , reflecting a higher level of self – dependence (of Buak Chan)

Main problems in managing two communities' funds were similar. They are :

- 1) the income from their investment was not light enough to pay back the loan
- 2) the amount of capital was not enough for the demand
- 3) There are conflicts among the fund committees
- 4) Problems related to transparency corruption of management teams
- 5) Ability to control and manage the fund
- 6) Inadequacy of office supplies.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้เริ่มประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ.2504 เป็นต้นมาการพัฒนาประเทศนับว่าประสบความสำเร็จพอสมควรกล่าวคือ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 และ 2 ประเทศไทยได้รับการยอมรับจากทั่วโลกว่าเป็นประเทศที่ผลิตอาหารรายใหญ่อันดับ 5 ของโลก ส่วนในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 ประเทศไทยได้เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยเฉพาะอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าและอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก การพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้ประเทศไทยมีอัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 8 ต่อปี แม้ว่าประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาฯ ช่วงปี พ.ศ.2504-2519 แต่การพัฒนาดังกล่าวก็ได้สร้างปัญหาที่สำคัญคือ ได้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างเขตกรุงเทพมหานครกับเขตพื้นที่ชนบท ส่งผลทำให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมายเช่น การอพยพย้ายถิ่นของประชากรจากชนบทเข้าสู่เขตกรุงเทพมหานคร และปัญหาการแทรกซึมของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเขตพื้นที่ชนบท ด้วยเหตุรัฐจึงได้กำหนดนโยบายในการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 โดยให้มีการจัดตั้งเมืองหลักเพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการกระจายความเจริญในแต่ละภูมิภาค การพัฒนาประเทศในรูปแบบดังกล่าวรัฐบาลได้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ซึ่งเมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ประเทศไทยได้ประสบความสำเร็จในด้านความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีอัตราเฉลี่ยถึงร้อยละ 7.8 ต่อปี อย่างไรก็ตามการพัฒนาดังกล่าวยังมีความไม่สมดุลอยู่หลายด้าน ซึ่งได้กลายเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาประเทศในระยะยาว ข้อจำกัดดังกล่าวอาทิเช่น ความเหลื่อมล้ำของรายได้ของชุมชนเมืองกับชนบทสูงขึ้นอย่างมาก รวมถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสภาพทางสังคม อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศจากเศรษฐกิจการเกษตรมาสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรม ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ถูกนำมาใช้ในฐานะปัจจัยการผลิต ในขณะที่เดียวกันสังคมของชนบทก็เริ่มเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากแบบไทยดั้งเดิมมาเป็นการดำเนินชีวิตแบบสมัยใหม่ อันมีผลกระทบต่อสภาพจิตใจ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่โดยรวม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้สร้างปัญหาทางสังคมมากมาย ด้วยเหตุนี้จึงมีคำนิยามผลของการพัฒนาที่ผ่านมาว่า “เศรษฐกิจดีสังคมมีปัญหา”

ผลของการพัฒนาดังกล่าวรัฐได้สังเกตเห็นปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 รัฐจึงได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาโดยเน้น “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาตามแผนฯฉบับที่ 8 ได้แตกต่างจากแผนฯพัฒนาฉบับก่อนๆ ที่เน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามแม้ว่ารัฐจะมีนโยบายที่จะใช้ “คน” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาแต่การดำเนินงานดังกล่าวค่อนข้างจะช้าเกินไป โดยเฉพาะประเทศไทยได้ประสบวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่รุนแรงอันเนื่องมาจากความล้มเหลวของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจากฐานคิดแห่งทุนนิยม ที่ได้พยายามเร่งระดมทรัพยากรและแรงงานเข้าสู่จุดศูนย์กลางและเพื่อการส่งออก สิ่งดังกล่าวได้บ่มปัญหาแห่งการพัฒนามาเป็นเวลากว่า 30 ปี แม้ว่าประเทศไทยจะประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจแต่เป็นที่น่าสังเกตว่าชุมชนในเขตชนบทกลับเป็นภาคที่ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่พึ่งพิงแก่คนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาตามแผนฯพัฒนาที่นำมาจากประเทศตะวันตกและหากมองในแง่คิดจะพบว่าวิกฤตการณ์ดังกล่าวทำให้รัฐกลับมาทบทวนทิศทางและกระบวนการพัฒนาประเทศใหม่และเป็นไปอย่างเร่งด่วนของหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะการนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพัฒนาประเทศตามฐานทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่และการสร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ

การพัฒนาตามแนวความคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” หรือเศรษฐกิจชุมชนนั้นเป็นการพัฒนาอย่างบูรณาการกล่าวคือ มีการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยอาศัยความร่วมมือจากองค์กรต่างๆ ทั้งเอกชนและภาครัฐเข้ามาร่วมกันในการพัฒนาโดยยึดพื้นที่เป็นหลัก และการสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งจะต้องอาศัย “องค์กรชุมชน” เป็นศูนย์กลางในการร่วมคิด ร่วมสร้างและร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้หากการพัฒนาประสบความสำเร็จจะทำให้ชุมชนเกิดการพึ่งตนเองอันจะทำให้เศรษฐกิจดี สังคมดี และสิ่งแวดล้อมดีมีความยั่งยืน ซึ่งถือว่าเป็น “ทุนทางสังคม” ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศที่สมดุลและยั่งยืน

กองทุนชุมชนก็เป็นองค์กรชุมชนประเภทหนึ่งที่ทำหน้าที่สำคัญในด้านการสะสมทุนและการใช้ทุนอย่างเหมาะสม ที่สำคัญองค์กรดังกล่าวยังเป็นกลไกที่จะทำให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งจะเป็นพลังในการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป อย่างไรก็ตามการพัฒนากองทุนชุมชนให้มีความเข้มแข็งได้นั้นจะต้องอาศัยกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มขีดความรู้ความสามารถในการพึ่งพาตนเองจนพัฒนาชุมชนของตนเอง การเรียนรู้ดังกล่าวเป็นการเรียนรู้จากฐานภูมิปัญญาที่ชุมชนท้องถิ่นมีอยู่ผสมผสานกับวิชาการใหม่ ๆ เพื่อเสริมสร้างให้องค์กรมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้นไป ซึ่งตามแนวคิดในการพัฒนากองทุนชุมชนที่สำคัญก็คือ การใช้ “วัฒนธรรมชุมชน” ในการสร้าง “พลังทางสังคม” ในรูปของ “พหุภาคี” เพื่อประสานงานกับทุกฝ่ายในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาชุมชนโดยการยึดพื้นที่เป็นหลัก รวมถึงการกระตุ้นให้มีการใช้ “กิจกรรม” ของชุมชนเป็นเครื่องมือในการ

สร้างกระบวนการเรียนรู้ในอันที่จะให้มีการพัฒนาคน พร้อมทั้งสร้างโอกาสที่หลากหลายเพื่อเป็นทางเลือกให้คนในชุมชน

ชุมชนในเขตพื้นที่โครงการหลวงถือเป็นชุมชนหนึ่งที่อยู่ในเขตพื้นที่ชนบท และได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงทำให้องค์กรภาครัฐและเอกชนได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือ ซึ่งรูปแบบหนึ่งของการเข้ามาช่วยเหลือก็คือ การจัดตั้ง “กองทุนชุมชน” ขึ้น เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุนสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของคนในชุมชนและจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นพบว่า การดำเนินงานของกองทุนชุมชนที่มีอยู่อย่างหลากหลายในแต่ละชุมชนแทนที่จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ แต่กลับพบว่าหลายกองทุนประสบปัญหาในลักษณะการดำเนินงานที่ซ้ำซ้อน สาเหตุที่สำคัญคือ การจัดตั้งและการดำเนินงานของกองทุนนั้นคนในชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ดังนั้นเพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแนวทางหนึ่งก็คือ การศึกษาหารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนที่มีอยู่อย่างหลากหลายให้สามารถบูรณาการหรือเชื่อมโยงกันในลักษณะเครือข่าย เพื่อสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทั้งนี้รูปแบบการบริหารจัดการดังกล่าวจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน” ซึ่งหากมีการพัฒนากองทุนชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพสูงให้เป็น “ศูนย์การเรียนรู้ธุรกิจชุมชน” ศูนย์ดังกล่าวจะเป็นเครื่องมือในการสร้างการเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนเพื่อสร้าง “ปัญญา” ให้สามารถจัดการด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการส่งเสริมให้เกิดคนคิดและเก่ง สถาบันการครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมมีสันติ สิ่งแวดล้อมยั่งยืนและชุมชนพึ่งตนเองได้ ดังนั้นศูนย์การเรียนรู้ธุรกิจชุมชนเปรียบเสมือนโรงเรียนธุรกิจชุมชนสำหรับชาวบ้าน ที่จะช่วยสร้างจริยธรรมและจิตสำนึกและสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันได้

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของกองทุนที่จัดตั้งหรือที่มีอยู่ในชุมชน

1.2.2 เพื่อศึกษาหารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมเพื่อนำไปใช้บริหารจัดการกองทุนชุมชนที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวจะต้องให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมและรูปแบบดังกล่าวจะต้องเกิดจากภูมิปัญญาของคนในชุมชน

1.3 เป้าหมายของโครงการ

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นการศึกษาเพื่อการพัฒนาโดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยแบบ PAR (Participatory Action Research) ทั้งนี้เพื่อเป็นการเน้นแสวงหารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนชุมชนโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” เป็นสำคัญ ดังนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายจึงได้กำหนดชุมชนเป้าหมายไว้ 2 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านบวกจัน สังกัดศูนย์ทุ่งเถา และชุมชนบ้านแม่หลอด สังกัดศูนย์

แม่หลอด ซึ่งชุมชนดังกล่าวมีการจัดตั้งกองทุนขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งที่คนในชุมชนจัดตั้งขึ้นเองและหน่วยงานอื่นเข้าไปจัดตั้งให้

1.4 สถานที่ทำการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นในช่วงที่ดำเนินงานตามโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในเขตพื้นที่โครงการหลวง” นั้น พบว่ามีชุมชนที่มีการจัดตั้งกองทุนจำนวนมากและมีปัญหาการดำเนินงานอยู่ 2 ชุมชนคือ

- (1) ชุมชนบ้านบวกจัน อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดศูนย์ทุ่งเลา
- (2) ชุมชนบ้านแม่หลอด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดศูนย์แม่หลอด

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.5.1 ทำให้ทราบถึงสภาพการณ์ดำเนินงานที่แท้จริงของกองทุนชุมชน
- 1.5.2 ทำให้ทราบถึงกระบวนการหรือวิธีการที่จะทำให้คนในชุมชนสร้างวิถีคิดในการบริหารจัดการกองทุนภายใต้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและเป็นการบูรณาการภูมิปัญญาเข้ากับสภาพทางสังคม เพื่อผลของการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 1.5.3 ทำให้ทราบถึงรูปแบบการบริหารจัดการที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของชาวบ้าน ในอันที่จะทำให้กองทุนชุมชนเกิดความเข้มแข็งและเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน

โครงการหลวง

บทที่ 2

ระเบียบวิธีการศึกษา

2.1 ระเบียบวิธีการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนา (Research for Development) ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้จึงใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวิจัยในครั้งนี้ และการวิจัยในครั้งนี้จะใช้เทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การหารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนในชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน และการประชุมดังกล่าวจะใช้วิธีการประชุมแบบ A-I-C (Appreciation-Influence-Control) ซึ่งเทคนิคการประชุมดังกล่าวเป็นรูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผน การพัฒนา และการสร้างความร่วมมือหรือแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ ซึ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังกล่าวจะประกอบไปด้วย

(1) ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation) เป็นขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนทุกคนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกองทุนชุมชนที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งเป้าหมายที่ต้องการคือ

(1.1) ต้องการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์กองทุนชุมชนในปัจจุบัน

(1.2) ต้องการทราบแนวความคิดของคนในชุมชนว่าต้องการพัฒนากองทุนชุมชนไปในทิศทางใด

(2) ขั้นตอนในการสร้างแนวทางในการพัฒนา (Influence) เป็นขั้นตอนที่สำคัญ ซึ่งเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างแนวทางในการดำเนินงาน โดยอาศัยความคิดริเริ่มของคนในชุมชนมาช่วยกันกำหนดวิธีการหรือยุทธศาสตร์ที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งขั้นตอนนี้เป้าหมายที่ต้องการคือ

(2.1) การคิดหารูปแบบแนวทางในการบริหารจัดการที่คนในชุมชนคิดว่าจะทำให้การดำเนินงานของกองทุนบรรลุวัตถุประสงค์

(2.2) การจัดลำดับของการดำเนินกิจกรรมโดยจำแนกเป็น 3 กิจกรรมคือ กิจกรรมที่คนในชุมชนสามารถดำเนินการเองได้ กิจกรรมที่คนในชุมชนต้องร่วมมือกับภายนอกทั้งความรู้และทรัพยากรการจัดการ และกิจกรรมที่จำเป็นต้องขอความร่วมมือจากภายนอก

(3) ขั้นตอนการสร้างแผนการปฏิบัติ (Control) เป็นการนำกิจกรรมที่ได้มีการกำหนดโดยคนในชุมชนมาสร้างแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน โดย

(3.1) การแบ่งกลุ่มคนรับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม

(3.2) การตกลงรายละเอียดในการดำเนินงาน

อย่างไรก็ตามเมื่อได้แผนการปฏิบัติงานแล้ว ช่วงต่อไปจะเป็นการดำเนินงาน ซึ่งรายละเอียดจะปรากฏตามแผนปฏิบัติการดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แผนปฏิบัติงานในโครงการ

วัตถุประสงค์	แผนการดำเนินงาน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ตัวชี้วัด
1.ศึกษาสภาพทั่วไปของแต่ละกองทุนในพื้นที่ที่ทำการศึกษา	จัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบ A-I-C	ทำให้ทราบถึงกระบวนการก่อเกิด,รูปแบบการบริหารจัดการในอดีต-ปัจจุบัน,ปัญหาและอุปสรรค	รายงานผลการศึกษามีรายละเอียดด้านการจัดตั้ง การบริหารจัดการ ลักษณะการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน
2.ศึกษาหารูปแบบการดำเนินงานของกองทุนที่เหมาะสมและหาแนวทางการดำเนินงานเพื่อไปสู่รูปแบบดังกล่าว	1.จัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบ A-I-C	-ทราบถึงเป้าหมายและความต้องการของชุมชนว่าต้องการพัฒนากองทุนไปในรูปแบบใด -ได้แผนการปฏิบัติงาน	-ทราบเป้าหมายของคนในชุมชนอย่างแท้จริง -ได้แผนการปฏิบัติงานที่สามารถนำไปปฏิบัติได้
	2.นำแผนงานดังกล่าวมาปฏิบัติและมีการประเมินผลทุกเดือน	-ทราบปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมตามแผน	-ทราบปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นและนำไปกำหนดแผนงานใหม่
	3.นำปัญหาอุปสรรคดังกล่าวมาประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา	-ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาว่าปัญหาดังกล่าวชุมชนแก้ไขเองได้ หรือต้องร่วมมือจากบุคคลภายนอก หรือต้องได้รับความช่วยเหลือจากภายนอกเท่านั้น	-ทราบถึงลำดับของการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะบุคคลหรือองค์กรที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา
	4.ประเมินผลหากมีปัญหาก็กลับไปดำเนินงานตามข้อ 3. จนได้รูปแบบการบริหารจัดการที่ชุมชนสามารถบริหารจัดการเองได้	-ทราบถึงวิธีการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับคนในชุมชน และกองทุนสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการคนในชุมชนได้	-องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนชุมชน โดยอาศัยภูมิปัญญาของคนในชุมชนเอง

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 ด้านการเรียนรู้ในชุมชน

เสนห์ จามริก (2542) ได้เสนอแนวความคิดในด้านบทเรียนของชาวบ้านหรือชุมชนที่อยู่รอดด้วยเศรษฐกิจพอเพียง โดยการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างศักยภาพของชุมชนหรือสังคมและชุมชนที่มีโครงสร้างที่เข้มแข็งและยืดหยุ่นได้จะเป็นชุมชนที่มีการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ดังนั้นการพัฒนาแนวทางใหม่จำเป็นต้องยึดหลักของชุมชนนิยมที่อาศัยการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชนทุกขั้นตอน

2.2.2 ด้านการบริหารจัดการกองทุน

พิทยา ว่องกุล (2542) ได้ทำการศึกษากองทุนของมูลนิธิหมู่บ้าน พบว่า กระบวนการพัฒนาชนบทที่ผ่านมามีขบวนการประชาชนที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ บนฐานภูมิปัญญาและประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ประยุกต์เข้ากับสภาพทางสังคม โดยมีการรวมกลุ่มกันสร้างองค์กรขึ้นมา สร้างเงินทุนของกลุ่มอย่างมีอิสระ โดยการบริการจัดการจะเน้นจากการเติบโตจากน้อยสะสมไปสู่อะไรจนสามารถเป็นหลักประกันชีวิตที่มั่นคงแก่คนในชุมชนได้

โครงการหลวง

บทที่ 3

ผลการศึกษา

3.1 สภาพทั่วไปของกองทุนประเภทต่างๆในหมู่บ้านบวกันและหมู่บ้านแม่หลอด

3.1.1 กองทุนที่จัดตั้งในหมู่บ้านบวกัน

กองทุนที่ได้มีการจัดตั้งขึ้นภายในหมู่บ้านบวกันมีทั้งหมด 11 กองทุน ซึ่งในแต่ละกองทุนมีวัตถุประสงค์ ขนาดและรูปแบบในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน

(1) ที่มาของกองทุน

กองทุนพัฒนาหมู่บ้านบวกัน เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2527 โดยได้รับเงินสนับสนุนจากกรมประชาสงเคราะห์จังหวัด 60,000 บาท โดยเป็นกองทุนแรกที่จัดตั้งขึ้นมา โดยประธานโครงการได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน เลขาและเหรัญญิกได้แก่ นายเจษฎา เหล่าวัน กองทุนพัฒนาหมู่บ้านตั้งขึ้นมาเพื่อให้ชาวบ้านกู้ยืมเงินจากกองทุน เพื่อนำไปใช้ในการ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยบุคคลที่มีสิทธิจะกู้เงินจากกองทุนต้องเป็นสมาชิกของกองทุน จึงจะมีสิทธิกู้เงินจากกองทุนได้ เงื่อนไขของการเป็นสมาชิก เสียค่าสมัครสมาชิก 100 บาทครั้งเดียวตอนแรกเข้า ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 47 คน เงินทุนปัจจุบัน 250,000 บาท ปล่อยให้สมาชิกกู้ 240,000 บาท อีก 10,000 บาทฝากธนาคารออมสิน อ.แม่ริม ในชื่อบัญชีผู้ใหญ่บ้าน, นายศุภชัย อนันต์วีไล และอบต.นิยม เศษพนาไล โดยเงินกู้ที่ปล่อยให้สมาชิกกู้ จำกัดวงเงินไม่เกิน 20,000 บาทต่อคน โดยอัตราดอกเบี้ยในการกู้ยืมร้อยละ 15 ระยะเวลาในการกู้ยืม 2 ปี โดยมีการแบ่งชำระจ่ายเป็น 2 งวด ถ้ากู้ 20,000 บาท ครบปีแรกชำระเงินต้น 10,000 บาท พร้อมดอกเบี้ย 3,000 บาท พอครบปีที่ 2 ชำระเงินต้นอีก 10,000 บาท พร้อมดอกเบี้ย 1,500 บาท ในอนาคตแนวโน้มของดอกเบี้ยจะลดลง เนื่องจาก ปัจจุบันในหมู่บ้านมีกองทุนที่ให้กู้ยืมเพิ่มขึ้นและอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่า จึงมีแนวโน้มที่กองทุนพัฒนาหมู่บ้านจะปรับอัตราดอกเบี้ยให้ลดลง

(2) วัตถุประสงค์

เพื่อให้ชาวบ้านในหมู่บ้านมีเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ

(3) ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารจัดการ

การดำเนินงานเป็นแบบคณะกรรมการ โดยประธานคือผู้ใหญ่บ้าน เลขานุการ เหรัญญิก กรรมการทั้ง 9 คน โดยการกู้ยืมจัดทำปีละ 2 ครั้ง หลังจากได้รับเรื่องในการกู้ยืมของสมาชิกก็จะมีการประชุมของคณะกรรมการ เพื่อจะอนุมัติเงินกู้ โดยการกู้ยืมจะมีคนค้ำประกันไม่จำเป็นต้องนำทรัพย์สินมาค้ำประกันบุคคลที่มีบทบาทมากที่สุดในการดำเนินงาน คือ นายเจษฎา เหล่าวัน ซึ่งเป็นเลขานุการ และ

เหรียญก มีหน้าที่ในการประสานงานกับคณะกรรมการ และสมาชิกในกองทุน ในส่วนของประธาน กองทุนมีหน้าที่ให้คำปรึกษาและดูแลอยู่ห่าง ๆ

(4) แหล่งที่มาและใช้ไปของเงินทุน

แหล่งที่มา

- ได้ครั้งแรก 60,000 บาท จากกรมประชาสงเคราะห์จังหวัด
- รายได้ของกองทุน ได้จากอัตราดอกเบี้ยที่ปล่อยกู้ให้แหล่งสมาชิก

แหล่งที่ใช้ไป

- แหล่งที่ใช้ไปของเงินทุน ใช้ไปในการปล่อยกู้ให้แก่สมาชิกของกองทุน

(5) ปัญหาและอุปสรรค

- การคืนเงินล่าช้ากว่ากำหนด
- ปริมาณเงินทุนไม่เพียงพอในการกู้ยืมของสมาชิก
- รูปแบบดีแล้ว

2. กองทุน ก.ข.ค.จ. (กองทุนแก้ไขปัญหาคความยากจน)

(1) ที่มาของกองทุน

กองทุน ก.ข.ค.จ. เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2538 โดยได้รับเงินมาจากนโยบายของรัฐบาล ที่จะแก้ไขปัญหาคความยากจน และยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวบ้านให้สูงขึ้น งบประมาณที่ได้รับ 280,000 บาท ประธานกองทุน คือผู้ใหญ่บ้าน กองทุน ก.ข.ค.จ. ตั้งขึ้นเพื่อช่วยให้เกษตรกรมีเงินลงทุนในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะภาคเกษตรกรกรมปล่อยให้มีการกู้ยืม บุคคลที่มีสิทธิกู้ยืม ได้แก่ ชาวบ้านทุกคนในหมู่บ้าน สมัยเริ่มก่อตั้งการกู้ยืมเงินจะต้องผ่านคณะกรรมการสนับสนุนการปฏิบัติพัฒนาชนบท (คปต.) ระดับตำบล โครงการการกู้เงินจะต้องผ่านการอนุมัติ ถ้าไม่ผ่านก็ไม่สามารถกู้ยืมเงินได้ ปัจจุบันถ้าคนใดต้องการกู้ต้องเสนอโครงการว่าจะนำเงินไปทำอะไร ในการปล่อยกู้ของกองทุน ก.ข.ค.จ. ผู้มีสิทธิกู้จะกู้เงินได้ไม่เกิน 10,000 บาทต่อคน ระยะเวลาในการกู้ยืม 2 ปี ไม่มีอัตราดอกเบี้ย ที่ไม่มีอัตราดอกเบี้ยเพราะเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล แต่ในปี 2546 เริ่มมีการเก็บดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 6 ทั้งนี้เพื่อใช้เงินที่ออกเกณฑ์ไปใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน

(2) วัตถุประสงค์

เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุนของชาวบ้านในการแก้ไขความยากจน

(3) ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารจัดการ

การดำเนินงานเป็นแบบคณะกรรมการ มีทั้งหมด 10 คน ประธานได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน เหรียญก และเลขานุการ ได้แก่ นายเรืองศักดิ์ ภมรวิจิตร โดยในการกู้ยืมเงินจะใช้สัญญาเงินกู้ ในการค้าประกันจะใช้พยานในการเซ็นรับรอง ไม่ต้องมีโฉนดที่ดินในการค้าประกัน หลังจากนั้นก็จะนำเรื่องเข้า

คณะกรรมการในการพิจารณาบุคคลที่มีบทบาทมากที่สุดในการจัดการดำเนินงานคือ นายเรืองศักดิ์ จะรับหน้าที่ความรับผิดชอบทั้งหมด ทั้งในด้านการประสานงาน การติดต่อกับชาวบ้าน ส่วนของประธานคอยดูอยู่ห่าง ๆ

(4) แหล่งที่มาและใช้ไปของเงินทุน

แหล่งที่มา

- งบประมาณของรัฐบาล 280,000 บาท ฝากธนาคารกรุงไทย ในนามกองทุนแก้ไขความยากจน (ก.ข.ค.จ.)

แหล่งที่ใช้ไป

- แหล่งใช้ไปของเงิน ใช้สำหรับกู้ยืมแก่ชาวบ้านในหมู่บ้าน
- แหล่งที่มาของรายได้ ดอกเบี้ยจากการปล่อยกู้ในปี 2546

(5) ปัญหาและอุปสรรค

- การชำระคืนล่าช้า
- รูปแบบคืออยู่แล้ว

3. กองทุนยาและเวชภัณฑ์

(1) ที่มาของกองทุน

กองทุนยาและเวชภัณฑ์ เริ่มตั้งขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2531 โดยโครงการหลวงได้นำยาและเวชภัณฑ์มามอบให้แก่หมู่บ้าน โดยมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 13 คน เป็นคนร่วมริเริ่มก่อตั้งกองทุนนี้ขึ้นมา เงินทุนเริ่มแรกของกองทุนนี้ไม่มี แต่ได้เงินทุนหลักจากการจำหน่ายยาและเวชภัณฑ์ที่โครงการหลวงนำมามอบให้จำนวนหนึ่ง ซึ่งใช้เป็นแหล่งเงินทุนในการดำเนินงานของกองทุนมาจนถึงปัจจุบัน

(2) วัตถุประสงค์

เพื่อให้คนในหมู่บ้านได้มียาใช้

(3) ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารจัดการ

การดำเนินงานเป็นแบบคณะกรรมการ ประธานกองทุนได้แก่ นายสุกชัย อนันต์วิไล เป็นคนดำเนินงานของกองทุนทั้งหมดพร้อมกับ คณะกรรมการอีก 9 คน

กองทุนนี้จัดตั้งเพื่อให้คนในหมู่บ้านได้มียาและเวชภัณฑ์ใช้ในยามเจ็บป่วย โดยยาและเวชภัณฑ์ที่จำหน่ายได้แก่ ยาลดไข้ ยาแผลสด ยาแก้ไอ ยาแก้ท้องเสีย ยาแก้ท้องร่วง และยาแก้ปวด ซึ่งเดิมสถานที่ตั้งของกองทุนในการจำหน่ายยาอยู่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต่อมาได้ย้ายมาอยู่ที่บ้านของนายสุกชัย เงินทุนปัจจุบันมีประมาณ 30,000 บาท ฝากไว้ในธนาคารกรุงไทย สาขาแม่ริม โดยฝากในชื่อของกองทุนยาและเวชภัณฑ์ โดยมีชื่อ อสม. อีก 3 คน และอีก 4,000 บาท เป็นเงินทุนหมุนเวียนที่ใช้ในแต่ละปี โดย

เงินนี้จะอยู่ในมือของนายศุภชัย เป็นประธานกองทุน ซึ่งเงินส่วนนี้จะถูกใช้ไปในการซื้อยาและเวชภัณฑ์ที่สาธารณสุขจังหวัดโดยไม่ต้องขอความเห็นจากคณะกรรมการ

ใน 1 ปี จะมีการสรุปการดำเนินงานโดยแบ่งเป็นรายรับและรายจ่ายของกองทุนให้คณะกรรมการของกองทุนได้รับทราบและมีการลงบันทึก โดยปีหนึ่งกองทุนจะมีกำไรประมาณ 2,000 - 4,000 บาทต่อปี นอกจากนี้การประชุมยังครอบคลุมไปถึงงานเกี่ยวกับงานอสม. การสำรวจประชากร

ส่วนในเรื่องการจัดจำหน่าย การซื้อยาและเวชภัณฑ์ หน้าที่จะเป็นของนายศุภชัยคนเดียว โดยที่คณะกรรมการอื่น ๆ ไม่ได้มีบทบาทแต่อย่างใด แต่จะมีบทบาทเมื่อมีการประชุมประจำปี เพื่อสรุปรายรับและรายจ่ายทั้งหมด

(4) แหล่งที่มาของเงินทุน

แหล่งที่มา

- ได้รับเงินทุนมาจากการจำหน่ายยาและเวชภัณฑ์ที่โครงการหลวงนำมามอบให้
- รายจ่าย 4,000 บาทต่อปี ในการซื้อยาและเวชภัณฑ์
- รายรับมาจากการจำหน่ายยาและเวชภัณฑ์ในหมู่บ้าน

(5) ปัญหาและอุปสรรค

- ชาวบ้านจะซื้อยาจากร้านค้าในหมู่บ้านมากกว่าเพราะนายศุภชัยไม่ค่อยอยู่บ้าน
- ขาดคนดูแลในการจัดจำหน่ายยาและเวชภัณฑ์
- ความต้องการยาและเวชภัณฑ์มีมากกว่าปริมาณยาที่มี

4. กองทุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

(1) ที่มาของกองทุน

แต่เดิมหมู่บ้านบวจันไม่มีโรงเรียนหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน ประมาณปี พ.ศ. 2529 - 2530 ได้มีอาจารย์สอนศาสนาคริสต์มาก่อตั้งกองทุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้เงินในกองทุนคริสเตียน เดือนละ 900 บาท เพื่อจ้างครูมาสอน แต่ยังคงขาดพื้นที่ตั้งโรงเรียนในปี พ.ศ. 2545 พระครูวิรุณ ธรรมโกวิทย์ เจ้าโอวาสวัดเจติยสถานจึงได้ส่งมอบโรงเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน ซึ่งแต่เดิมเป็นสำนักสงฆ์ให้แก่ชาวบ้านในหมู่บ้าน ต่อมาพัฒนาชุมชนอำเภอแม่ริมได้เข้ามาดูแลรับผิดชอบด้านการดำเนินงานและค่าใช้จ่าย และในปัจจุบันกองทุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง

(2) วัตถุประสงค์

เพื่อให้เด็กอายุ 3 - 6 ปี เรียนรู้ก่อนเข้าวัยเรียน

(3) ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารจัดการ

มีการจัดตั้งคณะกรรมการซึ่งถูกคัดเลือกมาจากชาวบ้านในหมู่บ้านประมาณ 7 คน โดย นายแก้ว ภมรวิจิตร ตำแหน่งประธานกองทุน, นายศุภชัย อนันต์วิไล รองประธาน, นายวรวิษ แซ่วะ เลขานุการและเหรัญญิก, นายเชิด แซ่ว่าง, นายบุญเลิศ แซ่เจ้า, นายวิเชียร เหล่าเฒ่าและนายคนุพล อนันต์วิไล กรรมการ โดยจะมีการประชุมประจำเดือนร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและผู้ใหญ่บ้าน โดยในปัจจุบันกองทุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีเงินในกองทุนทั้งหมดประมาณ 15,000 บาท ในบัญชีออมทรัพย์ ธนาคารกรุงเทพ สาขาแมริม ในบัญชีชื่อ นายแก้ว ภมรวิจิตรและนายวรวิษ แซ่วะ

กองทุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีพี่เลี้ยง 1 คน ซึ่งจะทำหน้าที่ดูแลเด็กอายุ 3 - 6 ปี ในช่วง เวลา 07.00 - 16.30 น. วันจันทร์ - ศุกร์ โดยก่อนการปฏิบัติงาน พี่เลี้ยงได้ผ่านการเข้ารับการอบรมกับทาง พัฒนาชุมชนเป็นเวลา 5 วัน

(4) แหล่งที่มาและใช้ไปของเงินทุน

(4.1) แหล่งที่มา

- จากการเก็บค่าสมาชิกกองทุนจากผู้ปกครองที่มีเด็กเข้ารับการดูแลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เดือนละ 30 บาทต่อเด็ก 1 คน
- จากการทำผ้าป่าของพัฒนาชุมชนเป็นประจำทุกปี โดยกองทุนจะได้รับ เงินทุน 90% ของเงินผ้าป่าทั้งหมด และพัฒนาชุมชนจะเก็บไว้อีก 10%
- งบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล

(4.2) แหล่งที่ใช้ไป

- เพื่อเป็นค่าอาหารกลางวันวันละ 6 บาทต่อคน ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า เงินเดือน พี่เลี้ยงเด็กเดือนละ 4,100 บาท

(5) ปัญหาและอุปสรรค

- ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากทางภาครัฐเท่าที่ควร
- ขาดการดูแลเอาใจใส่จากองค์การบริหารส่วนตำบล

5. กองทุนศูนย์สงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน (ศสพ.)

(1) ที่มาของกองทุน

กองทุนศูนย์สงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน ได้รับเงินกองทุนเริ่มแรกจาก ศูนย์สงเคราะห์ ชาวเขา ในปี 2536

(2) วัตถุประสงค์

กองทุนศูนย์สงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน ถูกก่อตั้งขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือบุคคลที่ด้อย โอกาสหรือไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้เนื่องจากไม่มีญาติ เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน หรือโรคร้ายไข้เจ็บขึ้น

(3) ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารจัดการ

กองทุนศูนย์สงเคราะห์ประจำหมู่บ้านบวกรู้จัก มีการบริหารเงินทุนแบบคณะกรรมการ 9 คน โดยได้รับคัดเลือกจากสมาชิกในหมู่บ้าน ปัจจุบันมี นายนิคม เตชะพนาไล ดำรงตำแหน่งประธาน กองทุน ปัจจุบันกองทุนดังกล่าวฝากของไว้ ณ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาแมริม

กองทุนนี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์หลักในการให้กู้ยืม แต่จะใช้ช่วยเหลือบุคคลที่ด้อยโอกาส หรือไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้เนื่องจากไม่มีญาติ เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน หรือโรคร้ายไข้เจ็บขึ้น โดยถ้ามี ค่าใช้จ่ายต่อคนไม่เกิน 300 บาท ทางกองทุนจะยกเงินดังกล่าวให้เปล่าไป แต่ถ้าเกินกว่านั้นจะต้องใช้คืน โดยไม่คิดดอกเบี้ยและเนื่องจากกองทุนนี้ไม่ได้มีการเก็บเงินจากสมาชิก จึงไม่มีแหล่งเงินทุนที่แน่นอน แต่จะได้รับเงินบริจาค จากบุคคลภายนอกบ้างเป็นครั้งคราว การประชุมของกองทุนจะใช้วาระการประชุมประจำหมู่บ้าน ในวันที่ 6 ของทุกเดือน

(4) ปัญหาและอุปสรรค

- เป็นกองทุนที่มีเงินอยู่จำนวนน้อย และมีเพื่อการช่วยเหลือไม่ได้หวังผลกำไร

6. กองทุนฌาปนกิจ

(1) ที่มาของกองทุน

แต่เดิมหมู่บ้านบวกรู้จัก ไม่มีกองทุนฌาปนกิจ หากมีการเสียชีวิตของคนในหมู่บ้าน สมาชิกในครอบครัวที่เหลืออยู่มักประสบปัญหาการขาดเงินทุนในการจัดพิธีฌาปนกิจศพ หรือ หากผู้เสียชีวิตเป็นหัวหน้าครอบครัว สมาชิกที่เหลือก็จะมีปัญหาด้านค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ชาวบ้านในหมู่บ้านจึงมีการจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจขึ้นมาในปีพ.ศ. 2528

(2) วัตถุประสงค์

เพื่อช่วยเหลือครอบครัวของผู้เสียชีวิต

(3) ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารจัดการ

กองทุนฌาปนกิจมีผู้ดูแลกองทุนเพียง 2 คนคือ นายสุริยา แซ่จ้าว และนายเรืองศักดิ์ ภมรวิจิตร ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากผู้ใหญ่บ้าน โดยมีสมาชิกทั้งหมด 193 ครอบครัว การสมัครสมาชิกแรกเข้าเสียค่าธรรมเนียม 50 บาทต่อครอบครัว หากมีการเสียชีวิตทางกองทุนจะช่วยเหลือเป็นจำนวน 90% ของเงินที่มีอยู่ในกองทุนทั้งหมด ซึ่งปัจจุบันเงินช่วยเหลืออยู่ที่ประมาณ 3,200 – 3,400 บาท และจะเก็บเพิ่มจากสมาชิกอื่น ๆ อีก 20 บาท ต่อครอบครัว เพื่อเก็บไว้ในกรณีที่มีการฌาปนกิจศพครั้งต่อไป ซึ่งจำนวนเงินที่ครอบครัวผู้เสียชีวิตจะได้ขึ้นกับจำนวนครอบครัวสมาชิกที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง

ปัจจุบันเงินกองทุนมีประมาณ 4,000 บาท ฝากบัญชีออมทรัพย์ธนาคารกสิกรไทย สาขาแมริม ในนามกลุ่มฌาปนกิจบ้านบวกรู้จัก

(4) แหล่งที่มาและแหล่งใช้ไปของเงินทุน

(4.1) แหล่งที่มา

- ค่าธรรมเนียมแรกเข้าของสมาชิก 50 บาทต่อครอบครัว
- ค่าธรรมเนียมสมาชิกเมื่อมีพิธีฌาปนกิจ 20 บาทต่อครอบครัว

(5) ปัญหาและอุปสรรค

- การชำระเงินค่าสมาชิกไม่ตรงเวลา

7. กองทุนอาสาสมัครป้องกันพลเรือน

(1) ที่มาของกองทุน

มีการจัดอบรมอาสาสมัครป้องกันพลเรือนในปี พ.ศ. 2539 ผู้ที่ผ่านการอบรมอาสาสมัครป้องกันพลเรือนจึงริเริ่มจัดตั้งกองทุน อปพร. โดยเก็บเงินคนละ 30 บาท เป็นเงินก่อตั้ง และความช่วยเหลือจากโครงการหลวง ในปี 2543 ด้วยเงินงบประมาณ ปีละ 4 ครั้ง ๆ ละ 1,500 บาท

(2) วัตถุประสงค์

- เป็นกองทุนที่จัดตั้งเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด โดยการจับกุมผู้ค้ายาเสพติดในหมู่บ้าน
- ช่วยเหลือครอบครัวที่ยากจน

(3) ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารจัดการ

ปัจจุบันมีเงินกองทุนประมาณ 4,000 บาท ฝ่ายบัญชีอมรินทร์พรีเซนตาเซอร์กรุงเทพฯ สาขาแมริม มีผู้ดูแลกองทุน 2 คน คือ นายแก้ว ภมรวิจิตร และนายสุริยา แซ่จ้าว มีการประชุมกองทุนร่วมกับการประชุมประจำปีของหมู่บ้าน ประเพณีประจำปี หรือปีใหม่ม้ง โดยจะนำเงินกองทุนออกมาใช้จ่ายในกิจกรรมต่าง ๆ

(4) แหล่งที่มาและแหล่งใช้ไปของเงินทุน

(4.1) แหล่งที่มา

- เงินทุนจากค่าธรรมเนียมสมาชิกแรกเข้า 30 บาทต่อคน
- งบประมาณได้จากโครงการหลวงปีละ 4 ครั้ง ๆ ละ 1,500 บาท

(4.2) แหล่งที่ใช้ไป

- ใช้เงินทุนในกิจกรรมประเพณีของหมู่บ้าน
- ใช้เงินทุนในการปฏิบัติงานต่อต้านยาเสพติด
- ใช้เงินทุนในการช่วยเหลือครอบครัวที่ยากจน

(5) ปัญหาและอุปสรรค

เงินกองทุนไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานตามหน้าที่ในกองทุน

8. กองทุนดอกเยอบีรา

(1) ที่มาของกองทุน

กรมพัฒนาที่ดินที่สูง โดยอาจารย์เกษตร เพ็ญชูชาติ ปีพ.ศ. 2537 ได้อบรมเกษตรกรอาสา จากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง 5 คน เพื่อแนะนำการปลูกดอกเยอบีรา เนื่องจากเป็นพืชที่ได้รับผลตอบแทนสูงกว่าการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์อื่น โดยทางพัฒนาที่ดินที่สูงมีการจัดงบประมาณช่วยเหลือ ในรูปแบบของ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลงและพลาสติกโรงเรือนให้แก่เกษตรกร จัดศึกษาดูงาน แนะนำการปลูกจากตำบลขุนกลาง อำเภอจอมทอง และการสนับสนุนทางด้านเมล็ดพันธุ์จากกรมส่งเสริมการเกษตร

(2) วัตถุประสงค์

ช่วยสนับสนุนส่งเสริมการปลูกดอกเยอบีรา ซึ่งถือเป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนดี แต่ทุนเริ่มต้นค่อนข้างสูง

(3) ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารจัดการ

คณะกรรมการโครงการมาจากกลุ่มจากเกษตรกรอาสาทั้งหมด 5 คน โดยนายเรืองศักดิ์ ภมรวิจิตร เป็นประธานกองทุน, นายเจษฎา อนันต์วีไล เลขานุการ, นายคนุพล อนันต์วีไล ทรัพย์คุณ, นายนิคม เตชะพนาลัย และนายศุภชัย อนันต์วีไล กรรมการมีจำนวนสมาชิกทั้งหมดประมาณ 70 ราย โดยมีค่าธรรมเนียมแรกเข้า 100 บาทต่อคน ด้วยเงินเริ่มต้น 7,000 บาท จากการขายวัสดุอุปกรณ์การเพาะปลูกที่ได้รับจากทางพัฒนาที่ดินที่สูง และกรมส่งเสริมการเกษตร โดยสมาชิกในกองทุนสามารถกู้ยืม ในวงเงิน 3,000 - 5,000 บาทหรือตามแต่เห็นสมควรจากคณะกรรมการ เก็บเงินชำระคืนเป็นรายปี ด้วยอัตราดอกเบี้ย 12% และในอัตราดอกเบี้ย 15% หากชำระคืนไม่ตรงเวลา ซึ่งปัจจุบันมีเงินในกองทุนทั้งหมดประมาณ 50,000 บาท

(4) แหล่งที่มาของเงินทุน

(4.1) แหล่งที่มา

- จากการขายปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ที่ได้รับจากพัฒนาที่ดินและกรมส่งเสริมการเกษตร
- จากค่าธรรมเนียมแรกเข้าของสมาชิก 100 บาทต่อคน
- จากดอกเบี้ยเงินกู้ 12 - 15%

(5) ปัญหาและอุปสรรค

- การชำระเงินคืนไม่ตรงเวลา
- เงินในกองทุนมีจำกัด ไม่เพียงพอต่อความต้องการเงินกู้ของสมาชิก
- ปัญหาด้านการผลิต สมาชิกขาดความรู้ ความเข้าใจ

9. กองทุนสูบน้ำดื่ม

(1) ที่มาของกองทุน

เริ่มก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2538 โดยคนในหมู่บ้าน เนื่องจากน้ำไม่เพียงพอต่อการบริโภค โดยได้รับเงินทุนจากกองทุนหมู่บ้าน 10,000 บาท เพื่อใช้ในการทำน้ำประปา

(2) วัตถุประสงค์

เพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภคภายในหมู่บ้าน

(3) ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารจัดการ

เป็นแบบคณะกรรมการ โดยผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน แต่อำนาจในการจัดการขึ้นกับนายวิเชียร เหล่าเต่า เป็นคนจัดการเองทั้งหมด เช่น การซ่อมบำรุงเครื่องสูบน้ำ การเก็บค่าน้ำ และจัดการด้านค่าใช้จ่ายในการผลิต ปัจจุบันมีสมาชิก 60 คน ค่าสมัครสมาชิกแรกเข้า 200 บาท เมื่อชาวบ้านประสบปัญหาเกี่ยวกับการใช้น้ำเพื่อการบริโภค เช่น ท่อประปาชำรุด สามารถแจ้งที่นายวิเชียร เหล่าเต่า การสรุปผลประจำปี ปีละ 1 ครั้ง เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของกองทุน ปัจจุบันมีเงินทุนทั้งหมด 18,000 บาท ใช้ในกิจการของกองทุนอย่างเดียว

(4) แหล่งที่มาและแหล่งใช้ไปของเงินทุน

(4.1) แหล่งที่มา

- ได้เงินทุนเริ่มแรกจากกองทุนหมู่บ้าน 10,000 บาท ในการสร้างประปามหมู่บ้าน
- เงินทุนจากการเก็บค่าน้ำต่อเดือน ประมาณ 1,000 บาท

(4.2) แหล่งที่ใช้ไป

- ใช้เงินทุนเพื่อเป็นค่าไฟฟ้าสำหรับเครื่องสูบน้ำ
- ใช้เงินทุนเพื่อเป็นค่าจ้างแรงงานในการเปิด - ปิดน้ำ 200 บาทต่อเดือน

(5) ปัญหาและอุปสรรค

- ชาวบ้านจ่ายค่าน้ำไม่ตรงตามเวลา

10. กองทุนป้องกันไฟป่า

(1) ที่มาของกองทุน

กองทุนป้องกันไฟป่า เริ่มก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2540 โดยได้รับเงินสนับสนุนจาก CCF เป็นเงิน 16,000 บาท เพื่อใช้ป้องกันไฟป่า

(2) วัตถุประสงค์

เพื่อสนับสนุนการป้องกันไฟป่า

(3) ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารจัดการ

การดำเนินงานเป็นแบบคณะกรรมการ โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานกองทุน และมีคณะกรรมการ โดยบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงคือ นายวรวิษ แซ่วะ เป็นเหรัญญิก ดูแลเรื่องเงินของกองทุน โดยที่ผู้ใหญ่บ้านจะคอยดูแลอยู่ห่าง ๆ แต่เวลาที่มีการประชุมก็จะเป็นประธานในการดำเนินงาน

กิจกรรมของกองทุนได้แก่ การทำป้ายรณรงค์ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน การพัฒนาหมู่บ้าน การทำแนวป้องกันไฟฟ้า การปลูกป่า การดูแลไฟสาธารณะในหมู่บ้าน และจัดเวรยามในการป้องกันไฟฟ้า กิจกรรมที่ทำทุกปีคือการทำแนวป้องกันไฟฟ้า ปัจจุบันมีเงินทุนทั้งหมด 27,000 บาท ผাগในธนาคารออมสิน สาขาแม่ริม ชื่อบัญชีนายวรวิษ ผู้ใหญ่บ้าน และนายแก้ว โดยสามารถเบิกได้เมื่อมีการลงชื่อเจ้าของบัญชีทั้งสองคน

(4) แหล่งที่มาและแหล่งใช้ไปของเงินทุน

(4.1) แหล่งที่มา

- ทุนเริ่มแรก 16,000 บาทจาก CCF
- เงินสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลปีละ 15,000 บาท

(4.2) แหล่งที่ใช้ไป

- ค่าอาหารเลี้ยงชาวบ้านในการช่วยเหลือทำแนวกันไฟ
- ใช้จ่ายในการพัฒนาหมู่บ้าน เช่น ซ่อมเครื่องขยายเสียง ชื้อน้ำมันใส่เครื่องตัดหญ้า
- ค่าน้ำใจจากการมาช่วยกันดับไฟฟ้า

(5) ปัญหาและอุปสรรค

ไม่พบปัญหาและอุปสรรค

11. กองทุนหมู่บ้านละล้าน

(1) ที่มาของกองทุน

นโยบายจัดสรรเงินทุนให้หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท โดยรัฐบาลของ นายทศ ทักษิณ ชินวัตร ในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งกองทุนหมู่บ้านละล้านของบ้านบวักจัน มีที่ตั้งสำนักงานอยู่บ้านเลขที่ 3 หมู่ 7 ต.โป่งแยง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่

(2) วัตถุประสงค์

เนื่องจากรัฐบาล มีความต้องการที่จะกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า โดยผ่านนโยบายการคลัง จึงได้จัดสรรเงินทุนให้แก่ทุกหมู่บ้านที่มีความพร้อม ในการบริหารเงินทุน เพื่อใช้ในการทำเกษตร ค้าขาย หรือประกอบอาชีพอื่นๆ โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องชำระคืน ภายในเวลาที่กำหนด 1 ปี

(3) ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารจัดการ

กองทุนหมู่บ้านละล้านบ้านบวจัน มีการบริหารเงินทุนแบบคณะกรรมการ 9 คน จากเดิมที่มี 15 คน โดยได้รับคัดเลือกจากสมาชิกที่เข้าร่วมกองทุน ซึ่งสมาชิกจะต้องจ่ายเงินค่าสมัครปีละ 100 บาท ปัจจุบันมี นายเกษม เหล่าว้าง ดำรงตำแหน่ง ประธานกองทุน โดยการเลือกคณะกรรมการ ที่ทำหน้าที่บริหารเงินกองทุน จะถูกเลือกจากสมาชิก

การให้กู้ยืม จะให้กู้ยืมเฉพาะคนในหมู่บ้านที่เป็นสมาชิก โดยมีเงื่อนไขว่า จะต้องกู้ยืมเงิน เพื่อทำการเกษตร ค้าขาย ซึ่งเป็นการประกอบอาชีพเพื่อก่อให้เกิดรายได้ และจะต้องชำระคืนตามระยะเวลาที่กำหนด มิฉะนั้นจะถูกรับ

กองทุนดังกล่าวได้เริ่ม ให้กู้ยืมตั้งแต่วันที่ 3 ธันวาคม 2544 โดยวงเงินให้กู้ยืม ไร่ไม่เกินคนละ 20,000 บาท แต่หากว่าจะกู้ยืมเงินเกิน 50,000 บาทจะต้องมีสมาชิก 3 ใน 4 ของสมาชิกทั้งหมด ให้การรับรองซึ่งปัจจุบันเงินกองทุนทั้งหมดได้ ถูกกู้ยืมหมดแล้ว เหลือเพียงเงินออม จากค่าสมาชิก ซึ่งเหลือเพียง 372 บาท การประชุมจะมีการประชุมทุก 3 เดือน ตามวาระการปล่อยให้กู้ยืม โดยคณะกรรมการทุกคนจะต้องเข้าร่วมประชุมเพื่อพิจารณา

(4) แหล่งที่มาและแหล่งใช้ไปของเงินทุน

- เงินทุนเริ่มต้นจากรัฐบาล 1,000,000 บาท

(5) ปัญหาและอุปสรรค

- คณะกรรมการส่วนใหญ่มักจะ ไม่เข้าร่วมประชุม เนื่องจากมีภาระกิจส่วนตัวต้องรับผิดชอบ และมักจะคิดว่าการให้ชาวบ้านในหมู่บ้านกู้ยืมคง ไม่มีปัญหาเรื่องการไม่ชำระคืน เพราะชาวบ้านในหมู่บ้านก็เป็นคนที่รู้จักกัน

- ปัญหาด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนมากไว้ใน สมุดบันทึก ไม่เพียงพอ

3.1.2 กองทุนหมู่บ้านแม่หลอด

กองทุนที่ได้มีการจัดตั้งขึ้นภายในหมู่บ้านแม่หลอดมีทั้งหมด 6 กองทุน ซึ่งในแต่ละกองทุน มีวัตถุประสงค์ ขนาดและรูปแบบในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน

(1) ที่มาของกองทุน

จากองค์การบริหารส่วนตำบลสบเปิง จัดสรรให้หมู่บ้านละ 100,000 บาท เริ่มจากในปี 2544 ปีละ 20,000 บาทเป็นเวลา 5 ปี กองทุนจัดให้เงินดังกล่าว ให้แก่ชาวบ้านได้กู้ยืม โดยแบ่งเป็นเงินกู้ยืม ร้อยละ 70 และซื้อต้นกล้ากาแฟ ร้อยละ 30

(2) วัตถุประสงค์

ให้ชาวบ้านกู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพ

(3) ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารจัดการ

เป็นคณะกรรมการ 9 คน โดยมีนายกิม รูปเทียนเป็นประธาน ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 49 คน ค่าสมัครสมาชิกในแต่ละเดือนหุ้นละ 10 บาท ขึ้นกับจำนวนหุ้นที่ซื้อในครั้งแรก เช่น ถ้าซื้อในตอนแรก 3 หุ้น หุ้นละ 30 บาท ในเดือนต่อ ๆ ไปต้องจ่าย 30 บาททุกเดือน เงินจำนวน 100,000 บาท จะแบ่งให้สมาชิกกู้รายละ 2,000 บาท ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 โดยที่สมาชิกจะได้รับเงินไป 1,880 บาท โดยหักเป็นค่าดอกเบี้ยก่อน 120 บาท และผ่อนชำระใช้ ปีละ 400 บาท เป็นเวลา 5 ปี ปัจจุบัน มีเงินออมที่ยังไม่ปล่อยกู้ทั้งหมดประมาณหนึ่งหมื่นบาท จากเงินค่าหุ้น โดยจะเปิดให้กู้ยืม ร้อยละ 2 บาทต่อเดือน

กองทุนนี้จะมีการจ่ายเงินปันผลคืน โดยจะปันผลตามจำนวนหุ้นที่ถือ กองทุนดังกล่าวได้ทำเป็นสองบัญชีคือ 1. กองทุนเงินแสนที่ขณะนี้ไม่มีเงินเหลืออยู่แล้ว เนื่องจากนำไปปล่อยกู้แก่สมาชิกหมดแล้ว 2. เงินค่าสมาชิกที่ได้จากการซื้อหุ้น

(4) แหล่งที่มาและแหล่งใช้ไปของเงินทุน

(4.1) แหล่งที่มา

- เงินจากองค์การบริหารส่วนตำบลสบเปิง 100,000 บาท
- เงินที่เก็บจากสมาชิกเป็นค่าหุ้นๆ ละ 10 บาท
- ดอกเบี้ยจากการปล่อยกู้ร้อยละ 2 ต่อเดือน

(4.2) แหล่งใช้ไป

- ใช้ในการปล่อยกู้แก่สมาชิก
- ใช้ในการปันผลแก่สมาชิก

(5) ปัญหาและอุปสรรค

- สมาชิกผู้กู้ยืมเงิน ไม่ชำระคืนเงินกู้ตรงตามเวลาที่กำหนด
- เหน็ดเหนื่อยของกองทุน นำเงินไปใช้จ่ายส่วนตัว

2. กองทุนพัฒนาสตรี

(1) ที่มาของกองทุน

กองทุนพัฒนาสตรีก่อตั้งในปี 2542 จากการอบรมของพัฒนาชุมชนโดย ตัวแทนของหมู่บ้านจำนวน 9 คน ที่ศูนย์พัฒนากรชุมชน อำเภอ แม่แตง โดยมีเงินกองทุนเริ่มแรก 25,000 บาท

(2) วัตถุประสงค์

กองทุนพัฒนาสตรีก่อตั้งขึ้นโดยมี วัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาอาชีพของสตรีในหมู่บ้าน เพื่อที่จะ ได้มีอาชีพและรายได้เป็นของตัวเอง

(3) ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารจัดการ

กองทุนพัฒนาสตรีเริ่มแรกได้นำเงินกองทุน ก้อนแรกใช้ในการเลี้ยงสุกร โดยนำผลกำไรเข้ากลุ่ม 2% แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ต่อมาในปี 2544 จึงได้เปลี่ยนมานำเงินทุนดังกล่าวมาใช้ขายข้าวสาร ซึ่งในตอนนั้นมี ผลตอบแทนเพียง 700 กว่าบาท แต่ต้องแบ่งให้คนขาย 200 บาท จึงเหลือเงินเข้ากองทุน 500 กว่าบาท

ปัจจุบันกองทุน มีสมาชิกเป็นหญิง 24 คน และชาย 4 คน และได้ตั้งเป็นเงินทุนให้กู้ยืมระยะสั้น แต่เพียงอย่างเดียว โดยมีวงเงิน 2,000 บาท มีระยะเวลาใช้คืน 4 เดือน ดอกเบี้ยทั้งหมด 40 บาท แต่ถ้าผู้ที่กู้ยืมไม่ใช่สมาชิกในกลุ่ม จะต้องใช้คืนเดือนละ 500 บาทจนหมด และจะสามารถกู้ยืมได้ปีละ 1 ครั้ง โดยผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจให้กู้ยืมคือ เภรณูญิก ของกองทุนถือบัญชีเงินฝากของธนาคารออมสิน สาขา แม่แตง ซึ่งปัจจุบันมีเงินในบัญชี 5,000 บาท ส่วนเงินที่เหลือ เพรณูญิกจะเป็นผู้ถือไว้กับตัวประมาณ 20,000 บาท การประชุม มีการจัดประชุมตามความเหมาะสมตามปัญหาที่เกิดขึ้น

(5) ปัญหาและอุปสรรค

- คณะกรรมการส่วนใหญ่มักจะไม่เข้าร่วมประชุม
- การชำระคืนเงินของสมาชิกมีความล่าช้า
- มีปัญหาเกี่ยวกับสมาชิกในหมู่บ้านที่เป็นชาวเขา

3. กองทุน CCF

(1) ที่มาของกองทุน

กองทุน CCF เริ่มดำเนินการในปี 2527 โดยชาวต่างประเทศในนาม ศูนย์ สงเคราะห์ชาวเขา โดยเงินทุนเริ่มแรกได้มา 800,000 บาท ให้กู้ยืม 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านแม่หลอด หมู่บ้านผาแดง หมู่บ้านแม่ต้อ

(2) วัตถุประสงค์

กองทุน CCF ก่อตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเขา

(3) ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารจัดการ

กองทุน CCF มีการดำเนินงานแบบคณะกรรมการ โดยประธาน ได้แก่ นาย นิคม รูปเทียน ดำเนินร่วมกับคณะกรรมการทั้งหมด 9 คน มีการประชุมกัน 3 เดือนต่อครั้ง เงินกู้ยืมส่วนใหญ่ใช้เป็นเงินทุนในการทำการเกษตร

ในการพิจารณาปล่อยเงินกู้ยืม ชาวบ้านแต่ละคนต้องทำโครงการเสนอให้คณะกรรมการเป็นผู้ตัดสินใจ โดยมีวงเงินให้กู้ยืม 30,000 บาทต่อคน อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี มีระยะเวลาในการชำระคืน 4 ปี โดยจะชำระเป็น 4 งวดๆละ 7,500 บาท หลังจากที่คณะกรรมการเห็นชอบแล้ว ก็จะส่งเรื่องไปยัง

กรมประชาสงเคราะห์ และพัฒนาชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่ เพราะว่าเงินส่วนนี้อยู่ในความดูแลของกรมประชาสงเคราะห์

ปัจจุบันเปิดให้การกู้ยืม เนื่องจากชาวบ้านในหมู่ที่ได้กู้ยืมเงินส่วนนี้ไปแล้วยัง คงค้างชำระอยู่ 1 แสนกว่าบาท ถ้าทางกองทุนสามารถเรียกเก็บชำระเงินครบแล้ว จึงจะสามารถดำเนินการให้กู้ยืมได้ต่อไป

(5) ปัญหาและอุปสรรค

- ชาวบ้านที่กู้ยืมยังไม่สามารถชำระคืน ตามเวลาที่กำหนด
- คณะกรรมการมาประชุมไม่ครบ

4. กองทุนประกอบอาชีพ (กขคจ.)

(1) ที่มาของกองทุน

เริ่มก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2538 เนื่องจากนโยบายของรัฐบาล โดยได้รับเงินสนับสนุนเริ่มแรก 280,000 บาท

(2) วัตถุประสงค์

เพื่อใช้เป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพ

(3) ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารจัดการ

เป็นแบบคณะกรรมการ โดยประธาน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ร่วมกับคณะกรรมการทั้งหมด 9 คน มีวาระ 4 ปี จะมีการประชุมเดือนละครั้ง ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 29 คน สมาชิกต้องเสียค่าสมัครหุ้นละ 10 บาท ต่อคนต่อเดือน เงินส่วนนี้จะเก็บไว้เป็นกองทุนออมทรัพย์สำรอง เพื่อเป็นทุนในการกู้ยืมของชาวบ้าน

เงินทุนปัจจุบัน มีทั้งหมดประมาณ 320,000 บาท โดยสมาชิกจะกู้ได้ไม่เกิน 10,000 บาท ต่อคน โดยการอนุมัติของคณะกรรมการ ระยะเวลาในการชำระคืน 2 ปี โดยแบ่งชำระเป็น 2 งวด ปีแรก 5,000 บาท และปีที่สองอีก 5,000 บาท คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี โดยระเบียบและข้อตกลงเหล่านี้ ถูกกำหนดด้วยมติของชาวบ้าน

(4) แหล่งที่มาและแหล่งใช้ไปของเงินทุน

(4.1) แหล่งที่มา

- เงินทุนเริ่มแรก 280,000 บาทจากนโยบายของรัฐบาล
- แหล่งที่มา มาจากดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราร้อยละ 6 ต่อปี

(4.2) แหล่งที่ใช้ไป

- แหล่งใช้ไป โดยการปล่อยกู้ของสมาชิกในหมู่บ้าน

(5) ปัญหาและอุปสรรค

- ไม่ชำระคืนตามเวลาที่กำหนด
- ใช้เงินกู้ผิดข้อตกลงที่ทำสัญญาไว้กับกองทุน เช่น เอาเงินไปซื้อรถ

5. กองทุนพัฒนาอาชีพ (กองทุนหมู่บ้านละล้าน)

(1) ที่มาของกองทุน

กองทุนพัฒนาอาชีพ เริ่มก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2544 เนื่องมาจากนโยบายของรัฐบาลที่ให้เงินกองทุนนี้มาเพื่อให้คนในหมู่บ้านได้มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ

(2) วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมในการประกอบอาชีพ

(3) ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารจัดการ

การดำเนินงานเป็นแบบคณะกรรมการ โดยชาวบ้านเป็นคนคัดเลือก มีนายดวงคำ กั้นช่วย เป็นประธาน ร่วมกับคณะกรรมการอีก 12 คน กองทุนนี้ตั้งเพื่อให้ชาวบ้านได้กู้ยืมเงินในการประกอบอาชีพ โดยจะเริ่มเปิดทำการกู้ในเดือนตุลาคม และพฤศจิกายน บุคคลที่มีสิทธิจะกู้ยืมเงินต้องเป็นสมาชิกของกองทุน เงื่อนไขของการเป็นสมาชิกต้องเสียค่าหุ้น ๆ ละ 10 บาท ค่าสมัครครั้งแรก 1 หุ้น 10 บาทในเดือนตุลาคม ในเดือนพฤศจิกายนต้องเสียค่าหุ้นอีก 10 บาท เสียค่าหุ้นทุก ๆ เดือน หรือถ้าเดือนตุลาคมสมัคร 2 หุ้น 20 บาท เดือนพฤศจิกายนต้องเสียอีก 20 บาท อย่างนี้ต่อไปเรื่อย ๆ โดยเงินส่วนนี้จะถูกแยกไว้ต่างหากจากกองทุนหมู่บ้านละล้าน เงินที่เก็บจากการสมัครเป็นสมาชิกเรียกว่า “เงินสัจจะ” เป็นเงินที่ฝากไว้เพื่อสัญญาว่าจะชำระคืน

ในการกู้ยืมต้องเสนอโครงการในการประกอบอาชีพ โดยให้กู้ในวงเงิน 20,000 บาท เป็นระยะเวลา 1 ปี คิดดอกเบี้ยร้อยละ 6 ถ้าชำระช้ากว่ากำหนด จะปรับโดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 0.50 บาทต่อวัน ในการเสนอโครงการต้องมีผู้ค้ำประกัน 2 คน ถ้ารวมกันผู้กู้ก็เป็น 3 คน โดยทั้ง 3 คนนี้ ต้องมีคนรับรองอีกที่ว่ายินดีที่ให้บุคคลทั้ง 3 นี้กู้ และค้ำประกัน

หลังโครงการแล้ว ประธานและคณะกรรมการที่ทำการพิจารณาเพื่อทำการปล่อยกู้ ในปีนี้ทำการปล่อยกู้ไป 750,000 บาท เหลือในธนาคารออมสิน 250,000 บาท ในส่วนของดอกเบี้ยที่ได้จากการปล่อยกู้ 10% จะถูกนำมาปันผลให้แก่สมาชิกผู้ถือหุ้น

(4) แหล่งที่มาและแหล่งใช้ไปของเงินทุน

(4.1) แหล่งที่มา

- นโยบายของรัฐบาล 1,000,000 บาท
- จากอัตราดอกเบี้ยที่ปล่อยกู้

(4.2) แหล่งที่ใช้ไป

- ใช้ในการปล่อยกู้ให้แก่สมาชิก
- แบ่งเป็นเงินปันผลของสมาชิก

(5) ปัญหาและอุปสรรค

- ชำระเงินคืนล่าช้ากว่ากำหนด

6. กองทุนธนาคารข้าว

(1) ที่มาของกองทุน

ในปี พ.ศ. 2532 เกิดการระบาดของโรคและแมลงของข้าว ทำให้ชาวบ้านหมู่บ้านแม่หลอด ประสบปัญหาขาดแคลนข้าวเพื่อใช้ในการผลิตและการบริโภค กองทุนสงเคราะห์ชาวเขาได้เข้ามาช่วยเหลือข้าวเพื่อการบริโภคแก่เกษตรกร

(2) วัตถุประสงค์

เพื่อช่วยเหลือชาวบ้านหมู่บ้านแม่หลอด หลังประสบปัญหาการขาดแคลนข้าวเพื่อการบริโภค

(3) ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารจัดการ

กองทุนธนาคารข้าวจะเปิดให้กู้ยืมข้าวสารแก่ชาวบ้านเพื่อการบริโภค แต่จะให้ชาวบ้านใช้คืนในรูปแบบข้าวเปลือก พร้อมดอกเบี้ย ซึ่งคือปริมาณข้าวเปลือก ในอัตรา ยืม 10 ถึง คืบ 12 ถึง โดยจะเริ่มการเปิดกู้ยืม เดือนกันยายน และคืนในช่วงเดือนมกราคม โดยในการพิจารณาให้ยืมขึ้นกับคณะกรรมการกองทุนธนาคารข้าว 7 คน และจะมีการประชุม 1 - 2 ครั้งต่อปี

ปัจจุบันมีเงินกองทุน 3,000 บาท จากศูนย์สงเคราะห์ชาวเขา เพื่อใช้เป็นค่าวัสดุอุปกรณ์ในการเก็บรักษาข้าว และมีปริมาณข้าวเปลือกเหลืออยู่ในกองทุน 58 ตัน

(4) แหล่งที่มาและแหล่งใช้ไปของเงินทุน

(4.1) แหล่งที่มา

- ศูนย์สงเคราะห์ชาวเขา
- ดอกเบี้ยในรูปแบบข้าวเปลือกที่ได้จากชาวบ้านในหมู่บ้าน

(5) ปัญหาและอุปสรรค

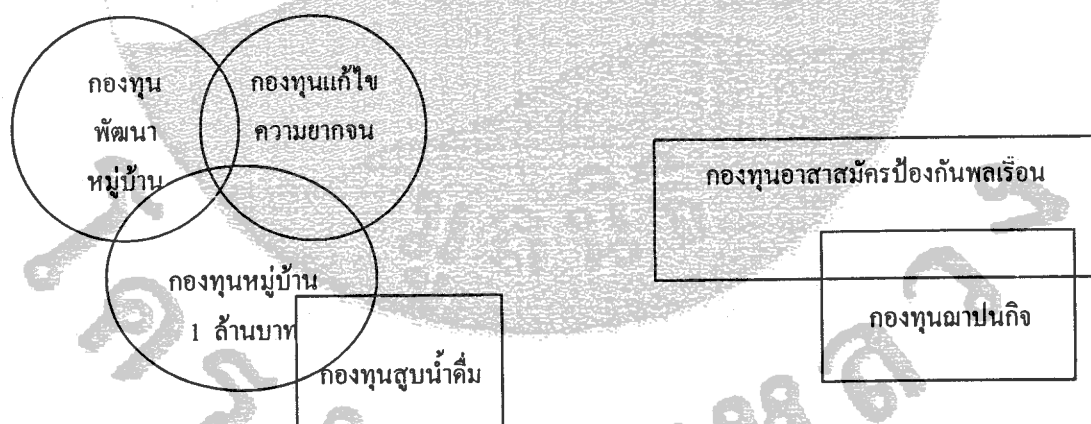
- ผลผลิตชาวบ้านที่กู้ยืมไป ไม่เพียงพอในการใช้คืน
- เกิดความขัดแย้งระหว่างคณะกรรมการ

3.2 การเชื่อมโยงของกองทุนประเภทต่างๆในหมู่บ้านบวกจันและหมู่บ้านแม่หลอด

3.2.1 ลักษณะการเชื่อมโยงกันของแต่ละกองทุนในหมู่บ้านบวกจัน

กองทุนในหมู่บ้านบวกจัน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

- (1) กองทุนเพื่อการกู้ยืม มีดังนี้
- 1.1 กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน
 - 1.2 กองทุนแก้ไขความยากจน
 - 1.3 กองทุนเยอร์บีร่า
 - 1.4 กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท
- (2) กองทุนเพื่อสวัสดิการในชุมชน มีดังนี้
- 2.1 กองทุนยาและเวชภัณฑ์
 - 2.2 กองทุนพัฒนาเด็กเล็ก
 - 2.3 กองทุนศูนย์สงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน
 - 2.4 กองทุนฌาปนกิจ
 - 2.5 กองทุนอาสาสมัครป้องกันพลเรือน
 - 2.6 กองทุนสูบน้ำดื่ม
 - 2.7 กองทุนป้องกัน ไฟป่า

แผนภาพที่ 3.1 แสดงความสัมพันธ์ของกองทุนในรูปแบบเครือข่าย

หมายเหตุ

- แสดงวัตถุประสงค์กองทุนเพื่อการกู้ยืม
- แสดงวัตถุประสงค์กองทุนเพื่อสวัสดิการในชุมชน
- กองทุนที่ไม่มีความสัมพันธ์กับกองทุนอื่น ๆ จะไม่แสดงในแผนภาพ

กองทุนที่มีการเชื่อมโยงกับกองทุนอื่น ๆ

เนื่องจาก กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน กองทุนแก้ไขความยากจน และ กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ทั้ง 3 กองทุนนี้ มีลักษณะเป็นกองทุนเพื่อการกู้ยืมแก่สมาชิกในชุมชนเหมือนกัน และผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ควบคุมการดำเนินงานของกองทุน ทำให้รูปแบบในด้านการออกเงินกู้ยืม การชำระเงินคืน จะมีลักษณะโครงสร้างที่คล้ายคลึงกัน เมื่อมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการดำเนินงานซึ่งอาจจะเนื่องจากการคณะกรรมการได้รับการอบรมทำให้มีความรู้ความเข้าใจเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ ใหม่ ๆ แก่กองทุน การเปลี่ยนแปลงก็จะเปลี่ยนแปลงในลักษณะคล้ายคลึงกันด้วย

กองทุนฌาปนกิจ และ กองทุนอาสาสมัครป้องกันภัยเรื้อน นายสุริยา แซ่จ้าว เป็นผู้ดูแลเงินในกองทุน ทำให้ทั้งสองกองทุนมีลักษณะการเชื่อมโยงเนื่องจากการมีผู้จัดการเงินกองทุนคนเดียวกัน เกิดลักษณะการจัดการเงินทุนเหมือนกัน และในบางครั้งมีเหตุจำเป็นที่กองทุนใดกองทุนหนึ่งในสองกองทุนนี้มีความต้องการใช้เงินอย่างเร่งด่วน แต่หมู่บ้านอยู่ห่างไกลจากธนาคาร ทำให้ผู้ดูแลเงินกองทุนอาจต้องนำเงินของอีกกองทุนหนึ่งมาสำรองใช้ก่อนล่วงหน้า

กองทุนสูบน้ำดื่ม และ กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทถือเป็นกองทุนที่มีเงินทุนมากที่สุดในหมู่บ้าน และวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือและพัฒนาชุมชน ดังนั้นที่มาของเงินทุนส่วนหนึ่งของกองทุนสูบน้ำดื่มจึงมาจากกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท โดยความเห็นชอบจากคณะกรรมการกองทุน และสมาชิกกองทุน และต่อไปหากกองทุนสูบน้ำดื่มซึ่งถือเป็นสวัสดิการที่สำคัญของคนในหมู่บ้านมีเงินทุนในการบริหารจัดการไม่เพียงพออาจจะสามารถนำเงินทุนส่วนหนึ่งจาก กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เข้าเพิ่มเติมได้ แต่ต้องขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของคณะกรรมการกองทุนและสมาชิกกองทุนดังกล่าวไปแล้วข้างต้น

กองทุนที่ไม่มีการเชื่อมโยงกับกองทุนอื่น ๆ

1. กองทุนยาและเวชภัณฑ์
2. กองทุนพัฒนาเด็กเล็ก
3. กองทุนศูนย์สงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน
4. กองทุนดอกเยอบีร่า
5. กองทุนป้องกันไฟป่า

เนื่องจากกองทุนที่ไม่มีการเชื่อมโยงกับกองทุนอื่น ๆ นี้ ส่วนใหญ่เป็นกองทุนเพื่อสวัสดิการซึ่งแต่ละกองทุนมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน แม้ว่าจะมุ่งเน้นด้านสวัสดิการของชุมชนก็ตาม ทำให้ลักษณะการดำเนินงานและการจัดการ ที่มาของเงินทุน จึงไม่เกี่ยวข้องกัน แต่จะมีลักษณะเฉพาะตามวัตถุประสงค์นั้น ๆ แต่ในกรณีกองทุนดอกเยอบีร่า ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากกรมส่งเสริมการเกษตร ทำให้การ

บริหารงานของกองทุนจะเป็นไปตามโครงสร้างที่ทางกรมส่งเสริมการเกษตรแนะนำตั้งแต่เริ่มแรกก่อตั้งกองทุน

อย่างไรก็ตาม ทุกกองทุนในหมู่บ้านบวกัน จะอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ใหญ่บ้าน การจัดการในด้านต่าง ๆ จึงอยู่ในดุลยพินิจของผู้ใหญ่บ้าน ทำให้บางครั้งการนัดประชุมประจำเดือน หรือประจำปี มีการรวมการประชุมของแต่ละกองทุนร่วมกัน

3.2.2 ลักษณะการเชื่อมโยงกันของแต่ละกองทุนในหมู่บ้านแม่หลอด

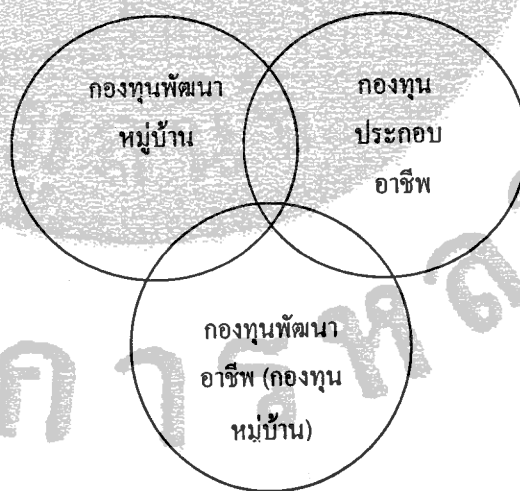
กองทุนในหมู่บ้านแม่หลอด แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

(1) กองทุนเพื่อการกุศล มีดังนี้

- 1.1 กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน
- 1.2 กองทุนพัฒนาสตรี
- 1.3 กองทุน CCF
- 1.4 กองทุนประกอบอาชีพ
- 1.5 กองทุนพัฒนาอาชีพ(กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท)

(2) กองทุนเพื่อสวัสดิการในชุมชน มีดังนี้

2.1 กองทุนธนาคารข้าว

แผนภาพที่ 3.2 แสดงความสัมพันธ์ของกองทุนในรูปแบบเครือข่าย

หมายเหตุ

แสดงวัตถุประสงค์กองทุนเพื่อการกุศล

กองทุนที่ไม่มีความสัมพันธ์กับกองทุนอื่น ๆ จะไม่แสดงในแผนภาพ

กองทุนที่มีการเชื่อมโยงกับกองทุนอื่น ๆ

เนื่องจาก กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน กองทุนประกอบอาชีพ และ กองทุนพัฒนาอาชีพ มีการประชุมตกลงกันระหว่างสมาชิกในหมู่บ้าน เพื่อจัดสรรเงินในกองทุนต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการกู้ยืม ทำให้โครงสร้างในการดำเนินงานคล้ายคลึงกัน เช่น การตกลงเรื่องอัตราดอกเบี้ยที่เก็บ ทำให้อัตราดอกเบี้ยอยู่ในอัตราเดียวกันทุกกองทุน แต่สัดส่วนการกู้ยืมจะแตกต่างกันตามขนาดของเงินทุนในแต่ละกองทุน และเนื่องจากคณะกรรมการในแต่ละกองทุนจะเป็นชุดเดียวกัน ทำให้เมื่อกองทุนใด กองทุนหนึ่ง มีการปรับเปลี่ยนก็จะส่งผลให้กองทุนอื่น ๆ ปรับเปลี่ยนตาม

กองทุนที่ไม่มีการเชื่อมโยงกับกองทุนอื่น ๆ

1. กองทุนพัฒนาสตรี
2. กองทุน CCF
3. กองทุนธนาคารข้าว

แม้ว่า กองทุนพัฒนาสตรี และ กองทุน CCF จะมีวัตถุประสงค์เพื่อการให้กู้ยืมเงินแก่สมาชิกในกองทุนเช่นเดียวกับ กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน กองทุนประกอบอาชีพ และ กองทุนพัฒนาอาชีพก็ตาม แต่

กองทุนพัฒนาสตรี จะเน้นเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพแก่สตรี ที่สืบเนื่องมาจากการอบรมของพัฒนาชุมชนและผู้หญิงในหมู่บ้านมักจะมีความรู้น้อยกว่าผู้ชาย ทำให้ความหลากหลายในการประกอบอาชีพของผู้หญิงในหมู่บ้านจึงมีไม่มากเท่ากับผู้ชายหรือบางคนอาจจะไม่ได้ประกอบอาชีพใด ๆ เลย นอกเหนือจากการทำการเกษตร ในครอบครัว หรือหากมีอาชีพก็มักจะเป็นอาชีพรับจ้าง ใช้แรงงานเท่านั้น ดังนั้น ผู้สนับสนุนการก่อตั้งกองทุนในชุมชน (นางคล้าย อุปนันต์) จึงจำกัดการกู้ยืม โดยจะให้บริการเฉพาะกลุ่มสตรีในหมู่บ้านเท่านั้น

กองทุน CCF เป็นกองทุนที่ได้รับเงินสนับสนุนจากต่างประเทศในนามศูนย์สงเคราะห์ชาวเขา การจัดการต่าง ๆ จึงขึ้นอยู่กับศูนย์สงเคราะห์ชาวเขา และคณะกรรมการของกองทุนเท่านั้น ทำให้กองทุนมีลักษณะที่จำกัด

กองทุนธนาคารข้าว หมู่บ้านแม่หลอดมีทั้งชาวเขา และคนพื้นเมือง ซึ่งคนพื้นเมืองในหมู่บ้านถือว่ามีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีกว่าชาวเขา กองทุนธนาคารข้าวที่ก่อตั้งจากผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นชาวเขา จึงมีวัตถุประสงค์ของกองทุนในการจะเน้นเพื่อช่วยเหลือชาวเขาในหมู่บ้านโดยเฉพาะ ดังนั้นการจัดการกองทุนจึงมีลักษณะเฉพาะ ไม่เกี่ยวข้องกับหรือเชื่อมโยงกับกองทุนใด ๆ

ตารางที่ 3.1 ลักษณะทั่วไปของกองทุนประเภทต่างๆ ในหมู่บ้านบวักัน

1. กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน	วัตถุประสงค์	การดำเนินงานและจัดการ	ที่มาของเงินทุน	ปัญหาและอุปสรรค
1. กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน	1. เพื่อมีเงินทุนหมุนเวียนประกอบอาชีพ	1. ใช้รูปแบบกรรมการประธานคือ ผู้ใหญ่บ้าน 2. ปล่อยกู้ไม่เกิน 20,000 บาท/คน (ดอกเบี้ยร้อยละ 15) 3. ไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน 4. นายเจษฎา เหล่าวัน มีบทบาทสำคัญ (เลขานุการและเหรียญก)	1. กรมประชาสงเคราะห์ 2. อดิราดอภินิหารการปล่อยกู้	1. การชำระคืนล่าช้า 2. เงินไม่เพียงพอ
2. กองทุนแก้ไขความยากจน	1. เพื่อเป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพ	1. ใช้รูปแบบกรรมการประธานคือ ผู้ใหญ่บ้าน 2. ปล่อยกู้ไม่เกิน 10,000 บาท/คน (ไม่มีดอกเบี้ย) 3. ไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน 4. นายเรืองศักดิ์ มีบทบาทสำคัญ (เลขานุการและเหรียญก)	1. งบประมาณของรัฐบาล 280,000 2. ดอกเบี้ยจากการปล่อยกู้	1. การชำระคืนล่าช้า

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

	วัตถุประสงค์	การดำเนินงานและจัดการ	ที่มาของเงินทุน	ปัญหาและอุปสรรค
3. กองทุนและเวชภัณฑ์	1. เพื่อให้คนในหมู่บ้านมียาใช้	1. รูปแบบคณะกรรมการ 2. ประธานกองทุน นายศุภชัย เป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุด และกรรมการ 9 คน 3. เงินทุนปัจจุบันมี 30,000 บาท	1. เงินทุนจากโครงการหลวง 2. รายรับจากการจำหน่ายยา (ถ้ามี) 2,000-4,000 บาท/ปี)	ปัญหาและอุปสรรค 1. ชาวบ้านไม่สามารถซื้อยา จากกองทุนได้สะดวกเพราะ นายศุภชัยไม่ว่าง 2. ขาดคนดูแลจำหน่ายยา 3. ปริมาณยาน้อยเกินไป
4. กองทุนพัฒนาเด็กเล็ก	1. เพื่อให้เด็กอายุ 3 – 6 ปี ได้เรียนรู้ก่อนเข้าเรียน	1. รูปแบบคณะกรรมการ 7 คน 2. เงินกองทุนปัจจุบันประมาณ 15,000 บาท	1. เก็บค่าสมาชิกจากผู้ปกครอง เดือนละ 30 บาท/คน 2. เงินทุน 90% จากกองทุนพัฒนาชุมชน 3. งบจากองค์การบริหารส่วนตำบล	1. ได้รับความช่วยเหลือจากทางการน้อย 2. องค์การบริหารส่วนตำบลไม่ให้ความสนใจ
5. กองทุนศูนย์ส่งเสริมสุขภาพหมู่บ้าน(ศสข.)	1. เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ไม่มีญาติ 2. เหตุฉุกเฉินหรือโรคภัยไข้เจ็บ	1. รูปแบบคณะกรรมการ 9 คน 2. ประธานกองทุนคือนายนิคม 3. ให้เงินช่วยเหลือ 300 บาท/คน	1. ขอรับบริจาคจากบุคคลภายนอก	1. มีเงินกองทุนจำนวนน้อย

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

	วัตถุประสงค์	การดำเนินงานและจัดการ	ที่มาของเงินทุน	ปัญหาและอุปสรรค
6. กองทุนฌาปนกิจ	1. ช่วยเหลือครอบครัวผู้เสียชีวิต 2. ช่วยเหลือครอบครัว	1. ผู้ดูแลกองทุน 2 คน 2. สมาชิก 193 ครอบครัว 3. ค่าสมาชิก 50 บาท/ครัวเรือน 4. เงินช่วยเหลือประมาณ 3,000-3,400 บาท/ครั้ง 5. เงินกองทุนปัจจุบัน 4,000 บาท	1. ค่าธรรมเนียมแรกเข้า 2. ค่าธรรมเนียมสมาชิกเมื่อมีพิธีฌาปนกิจเกิดขึ้น 20 บาท/ครั้ง/ครอบครัว	1. การชำระเงินของสมาชิกไม่ตรงเวลา
7. กองทุนอาสาสมัครป้องกันพลเรือน	1. กองทุนเพื่อธรรมรงค์เรื่องยาเสพติด 2. ช่วยเหลือครอบครัวที่ยากจน	1. มีผู้ดูแลกองทุน 2 คน 2. ปัจจุบันมีเงินกองทุน 4,000 บาท 3. เงินกองทุนจะนำมาใช้ทำกิจกรรมในหมู่บ้าน เช่น ปีใหม่ และ ประเพณีต่างๆ	1. ค่าธรรมเนียมแรกเข้า 30 บาท/คน 2. โครงการหลวง ปีละ 6,000 บาท	1. เงินไม่เพียงพอ
8. กองทุนดอกเยอบีรา	1. สนับสนุนการปลูกดอกเยอบีรา	1. กรรมการอาสาสมัคร 5 คน 2. สมาชิก 70 ราย 3. สมาชิกกู้ยืม ได้ 3,000-5,000 บาท 4. ดอกเบี้ยร้อยละ 12 ชำระคืน ถ้าล่าช้าร้อยละ 15 โดยชำระเป็นรายปี 5. ปัจจุบันเงินกองทุนมีทั้งสิ้น 50,000 บาท	1. จากการขายปัจจัยการผลิตที่ได้ จากกรมส่งเสริมการเกษตร 2. ค่าธรรมเนียมแรกเข้า 100 บาท/คน 3. ดอกเบี้ยเงินกู้ 12-15%	1. การชำระเงินไม่ตรงเวลา 2. เงินมีจำกัด 3. สมาชิกขาดความรู้ในการผลิต

ที่มา : จากการศึกษา

ตารางที่ 3.1 ลักษณะทั่วไปของกองทุนประเภทต่างๆ ในหมู่บ้านบวกัน (ต่อ)

	วัตถุประสงค์	การดำเนินงานและจัดการ	ที่มาของเงินทุน	ปัญหาและอุปสรรค
9. กองทุนสุบนำดื่ม	วัตถุประสงค์ 1. เพื่อใช้ในการบริโภค	1. รูปแบบคณะกรรมการ 2. ปัจจุบันมีสมาชิก 60 คน 3. เงินทุนปัจจุบัน 18,000 บาท	1. กองทุนหมู่บ้าน 10,000 บาท 2. ค่าน้ำต่อเดือน 1,000 บาท 3. ค่าสมาชิกแรกเข้า 200 บาท	1. ชาวบ้านจ่ายค่าน้ำไม่ตรงเวลา
10. กองทุนป้องกันไฟฟ้า	1. เพื่อป้องกันไฟฟ้า	1. รูปแบบคณะกรรมการ ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน 2. กิจกรรมจัดทำป้ายชมรงค์ จัดเวรยาม และสร้างแนวป้องกันไฟฟ้า 3. เงินกองทุนปัจจุบัน 27,000 บาท	1. ทุนเริ่มแรก 16,000 บาท จาก CCF 2. เงินจากองค์การบริหารส่วนตำบลปีละ 15,000 บาท	
11. กองทุนหมู่บ้าน 1 ด้านบาท	1. เพื่อสร้างอาชีพ ทำการเกษตรหรือค้าขาย	1. รูปแบบคณะกรรมการ 9 คน ประธานคือ นายเกษม เหล่าวิ้ง 2. ให้กู้ยืมเพื่อทำการเกษตร ค้าขาย 3. วงเงินกู้ยืม 20,000 บาท/คน ถ้าเงินกู้ยืมเกิน 50,000 บาท สมาชิก 3 ใน 4 ต้องรับรอง 4. ปัจจุบันเงินกองทุนถูกให้กู้ยืมจนหมด 5. จัดประชุมทุก 3 เดือน	1. เงินเริ่มต้นของรัฐบาล 1 ล้านบาท 2. ค่าสมัครจากสมาชิกปีละ 100 บาท	1. คณะกรรมการไม่เห็นความสำคัญของการประชุมหรือ 2. ปัญหาการจัดการด้านเอกสาร

ที่มา : จากการศึกษา

ตารางที่ 3.2 ลักษณะทั่วไปของกองทุนประเภทต่างๆ ในหมู่บ้านแม่หลอด

ชื่อกองทุน	วัตถุประสงค์	การดำเนินงานและจัดการ	ที่มาของเงินทุน	ปัญหาและอุปสรรค
1. กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน	วัตถุประสงค์ 1. เพื่อมีเงินทุนหมุนเวียนประกอบอาชีพ	1. กรรมการ 9 คน 2. ปลอญู่ให้สมาชิกรายละ 2,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 3. ไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน 4. นายนิคม ชูปัทยชน เป็นประธาน	1. องค์การบริหารส่วนตำบล สบปิง 2. เงินที่เกิดจากสมาชิกเป็นค่าหุ้นๆ ละ 10 บาท 3. ดอกเบี้ยจากการปล่อยเงินกู้ ร้อย ละ 2 ต่อเดือน	1. การชำระคืนล่าช้า 2. เทร็ดญู่กินำเงินไปใช้จ่ายส่วนตัว
2. กองทุนพัฒนาสตรี	1. เพื่อพัฒนาอาชีพของสตรีในหมู่บ้านเพื่อให้มีอาชีพและมีรายได้เป็นของตนเอง	1. ประกอบด้วยสมาชิก 28 คน 2. สมาชิกกู้ยืมได้ค่างวงเงินกู้ยืม 2,000 บาท ระยะเวลาชำระคืน 4 เดือน 3. กรณีไม่ได้เป็นสมาชิกวงเงินกู้ยืม 2,000 บาท และจะต้องใช้คืนเดือนละ 500 บาท และสามารถยืมได้ปีละ 1 ครั้ง 4. การประชุมจัดตามความเหมาะสมตามปัญหาที่เกิด	1. การอบรมเองพัฒนาชุมชน	1. คณะกรรมการส่วนใหญ่มักจะ ไม่เข้าร่วมประชุม 2. การชำระคืนเงินของสมาชิกมีความล่าช้า 3. มีปัญหาเกี่ยวกับสมาชิกในหมู่บ้านที่เป็นท้าวเขา

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ชื่อกองทุน	วัตถุประสงค์	การดำเนินงานและจัดการ	ที่มาของเงินทุน	ปัญหาและอุปสรรค
3. กองทุน CCF	1. พัฒนาคุณภาพชีวิตของ ชาวเขา	1. ดำเนินงานแบบคณะกรรมการ 2. งบประมาณให้กู้ยืม 30,000 บาทต่อคน อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี ระยะเวลาชำระคืน 4 ปี 3. นาย นิคม ชูเป็เทียน เป็นประธาน 4. เงินส่วนใหญ่อยู่ในความดูแลของกรม ประชาสงเคราะห์	1. จากชาวต่างประเทศในนาม ของ ศูนย์สงเคราะห์ชาวเขา	1. ชาวบ้านที่กู้ยืมยังไม่สามารถ ชำระคืน ตามเวลาที่กำหนด 2. คณะกรรมการมาประชุมไม่ ครบ 3. มียอดคงค้างชำระทั้งหมด หนึ่งแสนกว่าบาท
4. กองทุนประกอบอาชีพ (กขค.)	1. เพื่อเป็นเงินทุนใน ประกอบอาชีพ	1. ดำเนินการแบบคณะกรรมการ มี ทั้งสิ้น 9 คน 2. งบประมาณให้กู้ยืมไม่เกิน 10,000 บาท ต่อ คน ระยะเวลาชำระคืน 2 ปี อัตรา ดอกเบี้ยร้อยละ 6 3. ระเบียบและข้อตกลงถูกกำหนดโดย มติของชาวบ้าน	1. จากรัฐบาล เริ่มแรก 280,000 บาท 2. จากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 6 ต่อปี	1. ไม่ชำระคืนตามเวลาที่ กำหนด ใช้เงินกู้ผิด ข้อตกลงที่ทำสัญญาไว้กับ กองทุน เช่น เอาเงินไปซื้อ รถ

ที่มา : จากการศึกษา

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ชื่อกองทุน	วัตถุประสงค์	การดำเนินงานและจัดการ	ที่มาของเงินทุน	ปัญหาและอุปสรรค
5. กองทุนพัฒนาอาชีพ (กองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้าน)	1. เพื่อเป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพ	1. ดำเนินงานแบบคณะกรรมการ คัดเลือกโดยชาวบ้านมีขาย คงค่า กัน ช่วย เป็นประธาน 2. วงเงินให้กู้ยืมไม่เกิน 20,000 บาท ระยะเวลาชำระคืน 1 ปี อัตราดอกเบี้ย ร้อยละ 6 3. ในกรณีเป็นสมาชิกต้องมีการจ่ายเงินค่า หุ่น หุ่นละ 10 บาท โดยเงินดังกล่าว นี้จะถูกเก็บไว้ต่างหาก เรียกว่า เงิน ตั้งจะ	1. นโยบายของรัฐบาล 2. จากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้	1. ไม่ชำระคืนตามเวลาที่ กำหนด
6. กองทุนธนาคารข้าว	1. เพื่อช่วยเหลือชาวบ้านที่ประสบปัญหาการขาดแคลนข้าวเพื่อการบริโภค	1. เปิดให้ชาวบ้านกู้ยืมข้าวสารเพื่อการบริโภค โดยให้ใช้คืนในรูปแบบเลือกที่ พร้อมดอกเบี้ยที่ซื้อข้าวเปลือก อัตรา ยืม 10 ถึง คิม 12 ถึง ชั่ง 2. เปิดให้กู้ยืมเดือน กันยายน และคิม ช่วงเดือน มกราคม	1. กองทุนสงเคราะห์ชาวเขา 2. ดอกเบี้ยในรูปแบบเลือกที่ ได้จากชาวบ้าน	1. ความสามารถในการใช้ คิมเงินกู้มีต่ำ 3. เกิดความขัดแย้งระหว่าง คณะกรรมการ

ที่มา: จากการสำรวจ

จากตารางที่ 3.1 - 3.2 กองทุนที่มีอยู่ในหมู่บ้านบวกจันและหมู่บ้านแม่หลอดจำแนกตามวัตถุประสงค์ได้ 2 ประเภท คือ กองทุนเพื่อการกุศล และกองทุนสวัสดิการ โดยหมู่บ้านบวกจันมีกองทุนเพื่อการกุศลจำนวน 4 กองทุน กองทุนสวัสดิการจำนวน 7 กองทุน ขณะที่กองทุนในหมู่บ้านแม่หลอดมีกองทุนเพื่อการกุศล 5 กองทุน และกองทุนสวัสดิการ 1 กองทุน รูปแบบการดำเนินงานและการจัดการของกองทุนในหมู่บ้านบวกจันและแม่หลอดอยู่ในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยประธานกองทุนส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ที่ได้รับความนับถือจากคนในหมู่บ้าน โดยประธานหรือผู้บริหารกองทุนหนึ่งจะเป็นประธานหรือกรรมการของกองทุนอื่นในหมู่บ้านด้วยทำให้รูปแบบการดำเนินงานหรือแนวนโยบายมีความคล้ายคลึงกัน สำหรับกองทุนขนาดเล็ก เช่น กองพัฒนาหมู่บ้าน กองทุนแก้ไขความยากจน มีลักษณะการปล่อยสินเชื่อโดยอาศัยความคุ้นเคยของคนในหมู่บ้านไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้ใช้เพียงบุคคลในการค้ำประกันเท่านั้น ขณะที่กองทุนขนาดใหญ่ เช่น กองทุนหมู่บ้าน (1 ล้านบาท) กฎเกณฑ์การปล่อยสินเชื่อจะเป็นไปตามข้อกำหนดของรัฐบาล

ที่มาของเงินทุนส่วนใหญ่แล้วเป็นเงินทุนที่เกิดจากภาครัฐบาลและหน่วยงานจากภายนอก เช่น โครงการหลวง กรมประชาสงเคราะห์ กรมส่งเสริมการเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ส่วนใหญ่แล้วเงินที่ได้รับจากภาครัฐจะเป็นกองทุนขนาดใหญ่ ในขณะที่กองทุนขนาดเล็กจะเป็นกองทุนประเภทสวัสดิการที่เกิดจากคนในหมู่บ้านเองโดยการเก็บค่าธรรมเนียมแรกเข้า อัตราดอกเบี้ยที่เกิดจากการปล่อยกู้ กองทุนประเภทสวัสดิการ เช่น กองทุนยาและเวชภัณฑ์ กองทุนพัฒนาเด็กเล็ก กองทุนฌาปนกิจ กองทุนข้าวสาร เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับกองทุนมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ 1) การผิन्छชำระหนี้ เนื่องจากผลตอบแทนจากการลงทุนมีไม่เพียงพอ 2) เงินทุนไม่เพียงพอต่อความต้องการ 3) ความขัดแย้งภายในของคณะกรรมการ ความซื่อสัตย์ จริยธรรมของผู้บริหาร และความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน รวมถึงความไม่เพียงพอของอุปกรณ์สำนักงาน

ตารางที่ 3.3 ขนาดของกองทุนในหมู่บ้านบวกัน

ที่มา : จากการสำรวจ

ชื่อกองทุน	ขนาดกองทุน	
	เริ่มแรก	ปัจจุบัน
1. กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน	60,000 บาท	250,000 บาท
2. กองทุนแก้ไขความยากจน	-	280,000 บาท
3. กองทุนยาและเวชภัณฑ์	-	30,000 บาท
4. กองทุนพัฒนาเด็กเล็ก	-	15,000 บาท
5. กองทุนศูนย์สงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน(ศสพ.)	-	-
6. กองทุนฌาปนกิจ	-	4,000 บาท
7. กองทุนอาสาสมัครป้องกันพลเรือน	-	4,000 บาท
8. กองทุนดอกเยอปีรา	-	50,000 บาท
9. กองทุนสูบน้ำดื่ม	10,000 บาท	18,000 บาท
10. กองทุนป้องกันไฟฟ้า	16,000 บาท	27,000 บาท
11. กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท	1,000,000 บาท	1,000,000 บาท (ปล่อยกู้ทั้งหมด)

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ : เครื่องหมาย - แสดงถึงการที่กองทุนไม่ได้มีการเก็บบันทึกข้อมูลเอาไว้ในตอน

เริ่มแรก

ตารางที่ 3.5 เปรียบเทียบขนาดของกองทุนในหมู่บ้านบวกันและหมู่บ้านแม่หลอดจำแนกตามวัตถุประสงค์
ของกองทุน

ประเภทของกองทุน	ขนาดกองทุนในปัจจุบัน	
	บวกัน	แม่หลอด
1. กองทุนเพื่อการกู้ยืม	1,580,000 บาท (94.4%)	1,445,000 บาท (99.7%)
2. กองทุนสวัสดิการ	94,000 บาท (5.6%)	3,000 บาท (0.3%)
รวม	1,674,000 บาท	1,448,000 บาท

ที่มา : จากการสำรวจ

จากตารางที่ 3.5 หมู่บ้านบวกันมีกองทุนเพื่อการกู้ยืมจำนวน 4 กองทุน มีขนาดกองทุนรวมกันเท่ากับ 1,580,000 บาท คิดเป็น 94.4% ของกองทุนทั้งหมด และกองทุนประเภท สวัสดิการจำนวน 7 กองทุน มีขนาดกองทุนรวมเท่ากับ 94,000 บาท คิดเป็น 5.6% ของกองทุนทั้งหมด ขณะที่กองทุนหมู่บ้านแม่หลอดเป็นกองทุนเพื่อการกู้ยืมจำนวน 5 กองทุน มีขนาดกองทุนรวมเท่ากับ 1,445,000 บาท คิดเป็น 99.7% และกองทุนสวัสดิการจำนวน 1 กองทุน มีขนาดกองทุนเท่ากับ 3,000 บาท คิดเป็น 0.3% จากตารางที่ 3.5 พบว่าทั้งในหมู่บ้านบวกันและแม่หลอด กองทุนเพื่อการกู้ยืมมีขนาดใหญ่เมื่อเทียบกับกองทุนสวัสดิการ โดยกองทุนทั้งหมดในหมู่บ้านบวกันมากกว่าหมู่บ้านแม่หลอดอยู่ 226,000 บาท จำแนกได้เป็นกองทุนเพื่อการกู้ยืมในหมู่บ้านบวกันมากกว่าหมู่บ้านแม่หลอดอยู่ 135,000 บาท และกองทุนประเภทสวัสดิการของหมู่บ้านบวกันมากกว่าหมู่บ้านแม่หลอด 91,000 บาท (คิดเป็น 3 เท่าของกองทุนหมู่บ้านแม่หลอด)

บทที่ 4

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ลักษณะการก่อเกิดของกองทุนในหมู่บ้านบวกันนั้นมีทั้งที่เกิดขึ้นจากหน่วยงานภายนอกและที่เกิดจากคนในชุมชนเอง กองทุนที่เกิดขึ้นมี 2 ลักษณะ คือ 1) กองทุนเพื่อการกู้ยืม 2) กองทุนสวัสดิการ แหล่งเงินทุนของกองทุนเพื่อการกู้ยืมนั้นจะเกิดหน่วยงานภายนอก โดยหน่วยงานภายนอกที่เข้ามามีบทบาทมากที่สุดคือหน่วยงานจากภาครัฐบาลเข้ามาในรูปของกองทุนหมู่บ้านซึ่งถือว่าเป็นกองทุนที่มีเงินทุนสูงสุดในจำนวนกองทุนเพื่อการกู้ยืมทั้งหมด 4 กองทุน โดยรูปแบบการบริหารจัดการ เช่น เกณฑ์การปล่อยเงินกู้ การกำหนดอัตราดอกเบี้ย หรือระเบียบข้อบังคับของกองทุนทั้ง 4 ไม่มีความแตกต่างกันเพราะผู้บริหารและกรรมการแต่ละกองทุนเป็นคนกลุ่มเดียวกัน ซึ่งโดยมากแล้วก็คือผู้ใหญ่บ้านหรือบุคคลที่ได้รับความนับถือจากคนในหมู่บ้านมากที่สุด เพราะฉะนั้นกองทุนเพื่อการกู้ยืมในหมู่บ้านบวกัน อันประกอบไปด้วย กองทุนหมู่บ้าน กองทุนแก้ไขความยากจน และกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท จึงมีการเชื่อมโยงกันทั้งในเชิงนโยบายและการบริหารจัดการค่อนข้างสูง

สำหรับกองทุนเพื่อสวัสดิการนั้นมีขนาดของกองทุนเล็กมากเมื่อเทียบกับกองทุนกู้ยืม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกองทุนที่เกิดจากคนในหมู่บ้านเอง เป็นไปตามแต่ละวัตถุประสงค์ที่คนในหมู่บ้านต้องการ เช่น กองทุนยาและเวชภัณฑ์ กองทุนพัฒนาเด็ก กองทุนสูบน้ำดื่ม เป็นต้น สำหรับการเชื่อมโยงของกองทุนสวัสดิการนั้นจะไม่เกิดขึ้นเลยเพราะแต่ละกองทุนมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ประกอบกับความไม่เพียงพอของเงินทุนและการไม่ได้รับความใส่ใจจากหน่วยงานภายนอกเท่าที่ควร จากปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดการเชื่อมโยงข้ามกองทุนจากกองทุนประเภทการกู้ยืม(กองทุน 1 ล้านบาท) กับกองทุนสวัสดิการ(กองทุนน้ำดื่ม)

ลักษณะการก่อเกิดของกองทุนในหมู่บ้านแม่หลอด กองทุนทั้งหมดเป็นกองทุนที่เกิดจากหน่วยงานภายนอกแบ่งได้เป็นกองทุนเพื่อการกู้ยืมและกองทุนเพื่อสวัสดิการ โดยกองทุนเพื่อการกู้ยืมซึ่งมีทั้งหมด 5 กองทุนและมีขนาดใหญ่กว่ากองทุนสวัสดิการซึ่งมีอยู่เพียงกองทุนเดียว คือ กองทุนข้าว โดยการลักษณะการเชื่อมโยงของกองทุนจะเกิดขึ้นภายในกลุ่มของกองทุนเพื่อการกู้ยืม ได้แก่ กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน กองทุนประกอบอาชีพ และกองทุนพัฒนาอาชีพ(กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท) เพราะผู้บริหารและกรรมการเป็นคนกลุ่มเดียวกันทำให้มีการเชื่อมโยงกันในเชิงนโยบายและการบริหารจัดการ สำหรับกองทุนพัฒนาสตรีกับกองทุน CCF นั้นถึงแม้จะเป็นกองประเภทการให้กู้ยืมแต่เนื่องจากเป็นกองทุน ที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะด้านจึงทำให้ไม่สามารถเชื่อมโยงได้กับ 3 กองทุนแรกได้ ทุนเพื่อสวัสดิการในหมู่บ้านแม่หลอดมีเพียงกองทุนเดียว คือ กองทุนข้าวและไม่มีการเชื่อมโยงกับกองทุนอื่นเพราะมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อการช่วยเหลือชาวเขาในหมู่บ้าน

จะเห็นได้ว่ากองทุนทั้ง 2 หมู่บ้านมีลักษณะเหมือนกัน คือ

- 1) การก่อเกิดของกองทุนซึ่งมีที่มาจากหน่วยงานภายนอกโดยเฉพาะจากภาครัฐบาลในรูปของกองทุนเพื่อการกู้ยืม
- 2) การเชื่อมโยงทางนโยบายและการบริหารจัดการ เกิดขึ้นเนื่องจากผู้บริหารและคณะกรรมการของแต่ละกองทุนในหมู่บ้านบวกจันและแม่หลอดเป็นคนกลุ่มเดียวกัน โดยการเชื่อมโยงส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นกับกองทุนประเภทการให้กู้ยืมเป็นเพราะการมีวัตถุประสงค์หลักร่วมกัน คือ การแก้ไขความเดือดร้อนทางการเงินและสร้างโอกาสทางอาชีพให้กับคนในหมู่บ้าน
- 3) ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับกองทุนทั้ง 2 หมู่บ้าน คือ กรณีของกองทุนขนาดเล็กซึ่งส่วนใหญ่เป็นกองทุนประเภทสวัสดิการพบกับปัญหาความไม่พอเพียงของเงินทุนและไม่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานรัฐบาลเท่าที่ควร ส่วนกองทุนประเภทการกู้ยืมพบกับปัญหาที่สำคัญคือ ความไม่สามารถที่จะชำระคืนเงินกู้ได้ตามเวลา ความไม่เพียงพอของเงินทุน ระบบการบริหารจัดการที่ยังไม่ดีพอ โดยเฉพาะทางด้านการจัดเก็บข้อมูลและเอกสาร

ความแตกต่างของกองทุนทั้ง 2 หมู่บ้าน คือ

- 1) การเชื่อมโยงของกองทุนในหมู่บ้านบวกจันเริ่มเกิดการเชื่อมโยงข้ามกองทุนจากกองทุนประเภทการกู้ยืมไปสู่กองทุนเพื่อการสร้างสวัสดิการ ในขณะที่หมู่บ้านแม่หลอดยังคงเป็นการเชื่อมโยงภายในกองทุนประเภทการกู้ยืมเท่านั้น
- 2) กองทุนสวัสดิการในหมู่บ้านบวกจันมีจำนวนมากกว่ากองทุนจากหมู่บ้านแม่หลอดและกองทุนส่วนหนึ่งในหมู่บ้านบวกจันเป็นกองทุนที่เกิดมาจากความริเริ่มของคนในหมู่บ้านเอง และเริ่มพัฒนาทั้งขนาดกองทุนและจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้มากกว่าคนในหมู่บ้านแม่หลอด

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากกองทุนมีความเชื่อมโยงโดยอาศัยกลุ่มบุคคลซึ่งเป็นผู้บริหารชุดเดียวกันและเป็นการผูกขาดอำนาจการตัดสินใจเพียงคนบางกลุ่ม เพราะคนในหมู่บ้านยังขาดความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน ดังนั้นจึงต้องมีขบวนการสร้างผู้บริหารหรือกรรมการ โดยให้การอบรมและถ่ายทอดความรู้ตลอดจนข่าวสารหรือสถานการณ์ทางการเงินให้กับคนในหมู่บ้าน รวมถึงการปลูกฝังค่านิยมด้านความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อไม่ให้กองทุนที่มีอยู่ต้องพบความเสี่ยงที่เกิดจากการทุจริตและความลำเอียงในการปล่อยสินเชื่อโดยพิจารณาจากพวกพ้องหรือผลประโยชน์อื่นๆ

2. จากการศึกษาพบว่าควรส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาโดยการพึ่งพาตนเองเป็นหลักและต้องเกิดจากความมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยเฉพาะกองทุนประเภทสวัสดิการซึ่งยังถือได้ว่ามีขนาดและจำนวนของกองทุนน้อยมากเมื่อเทียบกับกองทุนเพื่อการกู้ยืม

3. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรต้องมีการศึกษาและพัฒนาให้เกิด “ศูนย์กลางทางการเงินชุมชน” เพื่อเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดความรู้ทางการเงินชุมชนและเป็นศูนย์เพื่อการส่งสัญญาณและสร้างโอกาสทางการเงินให้กับคนในหมู่บ้าน ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการกองทุนชุมชนได้อย่างยั่งยืน

4. จากข้อจำกัดของกระบวนการวิจัยที่มุ่งเสนอภาพแบบกว้างๆ ของการก่อเกิดกองทุนและการเชื่อมโยงของกองทุนโดยการรวบรวมข้อมูลจากเวทีความคิดเห็น นอกจากนี้ด้วยข้อจำกัดด้านระยะเวลาและความบกพร่องในการจัดเก็บข้อมูลของกองทุนทำให้ขาดรายละเอียดที่สำคัญหลายประการ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปจำเป็นต้องศึกษากองทุนในหมู่บ้านทั้ง 2 นี้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงภายใต้สภาวะแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนไปในอนาคต

โครงการหลวง

เอกสารอ้างอิง

- ปาริชาติ วลัยเสถียร.2539.รายงานการสำรวจสถานะความรู้เกี่ยวกับธุรกิจชุมชน.กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- รัชณี ศรีวัชรวัฒน์.2539.“การพัฒนาที่ยั่งยืนภาค 1 ทางต้นของการพัฒนาที่ยั่งยืนเมื่อโลกเริ่มมีการพัฒนา”.วารสาร ธ.ก.ส.(ส.ค.-พ.ย.2539).หน้า 93.
- สุปรียา ควรเดชะคุปต์.2540.การพัฒนาอุตสาหกรรมและธุรกิจชุมชน.วารสารเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.4(1).19-29.
- เสรี พงษ์พิศ.2543.ชุมชนเข้มแข็ง:สูตรสำเร็จหรือกระบวนการ.หนังสือพิมพ์ชีวิตชุมชน.1(8).1-3.
- เสน่ห์ จามริก.2541.“เศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัตน์” ใน เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการปราชญ์เพื่อแผ่นดิน ณ สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน วันที่ 6-7 พฤศจิกายน 2541.
- เสนาะ อุนากุล.2547.แนวทางการพัฒนาประเทศ.กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.2540.การพัฒนางานธุรกิจชุมชนในภาคเหนือ.เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง “แนวทางการพัฒนางานวิจัยธุรกิจชุมชนในภาคเหนือ” ณ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ วันที่ 10 ตุลาคม 2540.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.2535.รูปสภาวะสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 พ.ศ.2535-2537.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.2539.แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8.(เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.2543.กรอบวิสัยทัศน์และทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9.กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อมร โภชน์สมบูรณ์.2542.การฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมธุรกิจชุมชน.วารสารวิชาการปริทัศน์.7(1).หน้าที่ 8.